

gazete duvar

kitaP.

SAYI: 151 YIL: 3

Hoca Baba
Amca Ben
Can
Yayınları'ndan...

Murat Uyrkulak

vcan

MAALOUF & FOURNIER

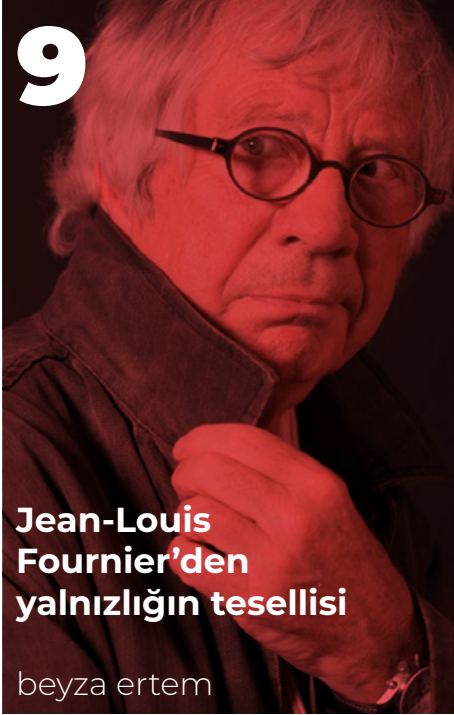
gazeteduvar.com.tr

4

**Amin Maalouf'tan gelecek tasviri:
Empedokles'in Dostları**

okan çil

9

**Jean-Louis
Fournier'den
yalnızlığın tesellisi**

beyza ertem

16

**Buenos Aires ruhunun modern yazarı:
Roberto Arlt**

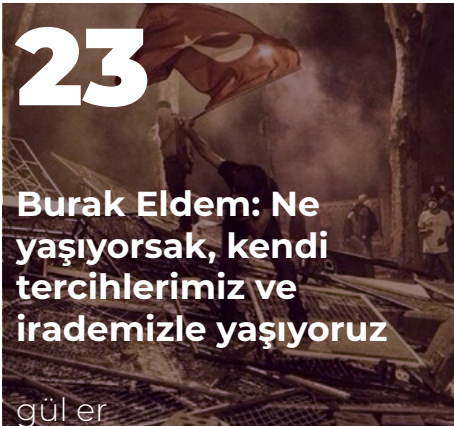
gülsüm postacı

19

Bir savaş, üç kuşak: Savaş Meydanları

senanur sözen

23

**Burak Eldem: Ne
yaşıyorsak, kendi
tercihlerimiz ve
irademizle yaşıyoruz**

gül er

28

**Marxizm ve Siyaset: 'Radikal
pasifizm' ve 'duyarlılık aktivizmi'**

soner sert

Yayın Sahibi
AND Gazetecilik ve Yayıncılık,
San. ve Tic. A.Ş. adına
Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni
Ali Duran Topuz

**İcra Kurulu Başkanı ve
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**
Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü
Anıl Mert Özsoy

Grafik Tasarım
Özgür Akkaya

Katkıda Bulunanlar
Okan Çil, Soner Sert, Gül Er,
Senanur Sözen, Ezgi Sivrikaya,
Beyza Ertem, Gülsüm Postacı

Yönetim Yeri:
Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad. Nazmi Akbaci
İş Merkezi 233-234 Sarıyer/İstanbul
Santral (212) 3463601, Faks (212) 3463635
e-mail: info@gazeteduvar.com.tr
Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı, haber
ve fotoğrafların her türlü telif hakkı AND
Gazetecilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye
aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilmeden ve
link verilmeden ictibas edilemez.

Merhaba,

Bu hafta kapağımıza çağımızın iki güçlü kalemi Amin Maalouf ve Jean-Louis Fournier'i taşıdık.

Amin Maalouf'un romanı 'Empedokles'in Dostları', Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlandı. Yazdığı tarihi romanlarla hepimizin kütüphanesinde kendine yer bulan Maalouf, 'Empedokles'in Dostları'nda alışlagelmiş roman çizgisinin dışına çıkıyor, bu kez okurlarını geleceğe götürüyor ve gelecek, devlet başkanlarının bizlere söylediklerinin aksine hiç de iyi değil. Okan Çil yazdı.

Jean-Louis Fournier'nin kitabı 'Tek Yalnız Ben Değilim' Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlandı. 'Tek Yalnız Ben Değilim', ismiyle müsemma bir şekilde bütün yalnızlara, yalnızlığı dert edinmişlere, onu laboratuvara sokup bileşenlerine ayıranlara... Fournier'nin 'Dul'da yaktığı ağıt, bir yalnızlık bildirisi olarak yeniden kulaklarımızda. Beyza Ertem inceledi.

Roberto Arlt'in romanı 'Deli Oyuncak', Salt Okur Yayınları tarafından yayımlandı. Modern Arjantin edebiyatına yön veren Arlt'in bu ilk romanı, haydutluk hikâyeleri dinleyerek ayrıkçı duygular içinde büyüyen genç Silvio Astier'in zorluklarla dolu sefil yaşamından kurtulma mücadelesini dört bölüm halinde anlatıyor. Gülsüm Postacı'nın kaleminden...

Jean Rouaud'nun ilk romanı 'Savaş Meydanları' İletişim Yayınları tarafından yayımlandı. Ölüm ve savaş temalarını romanın geneline yayılan yağmur ve kış motifleriyle daha da çarpıcı kılmayı başaran yazar, keskin şiirsel anlatımıyla okura bambaşka bir pencere açıyor. Senanur Sözen inceledi.

Burak Eldem'in yeni romanı 'Tavuskuşu Güncesi', Doğan Kitap tarafından yayımlandı. Gül Er'e konuşan Eldem, "Tavuskuşu Güncesi'nin temel fikri, daha Gezi'den önce doğmuştu kafamda. Ben daha ilk bölümleri yazarken Gezi direnişi gerçekleşti ve hikâyedeki hayali direnişten çok daha etkili ve "gerçek" bir resim çıktı ortaya" dedi.

Can Soyer'in kaleme aldığı 'Marksizm ve Siyaset', Yordam Kitap tarafından yayımlandı. Sosyalizm üzerine entelektüel bir katkı olan çalışmada Soyer, 'radikal pasifizm' ve 'duyarlılık aktivizmi' kavramlarını tartışıyor. Soner Sert röportajı...

Marifet iltifata tabidir.

İyi okumalar...

Anıl Mert Özsoy

Önceki sayıda;
SÜREYYA AYLİN ANTMEN...
'Bırakma Dersleri' ve şiirsel
metinler, metinsel şiirler

Amin Maalouf'tan gelecek tasviri: Empedokles'in Dostları

Amin Maalouf'un romanı 'Empedokles'in Dostları', Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlandı. Yazdığı tarihi romanlarla hepimizin kütüphanesinde kendine yer bulan Maalouf, 'Empedokles'in Dostları'nda alışlagelmiş roman çizgisinin dışına çıkıyor, bu kez okurlarını geleceğe götürüyor ve gelecek, devlet başkanlarının bizlere söylediklerinin aksine hiç de iyi değil.

okan çil

Lübnan'da yaşadığı yıllarda babası gibi gazetecilik yapan Maalouf, 70'lerin ortalarına kadar ülkesinde mesleğini sürdürür, ancak Lübnan'daki iç savaşın yükselmesinden duyduğu rahatsızlık sebebiyle 27 yaşında Fransa'ya yerleşme kararı alır.

1949 yılında Lübnan'da doğan Amin Maalouf, dünyanın sayılı roman yazarlarının başında gelir. Onun romanları sadece güçlü duyguları değil, Doğu'nun gizemini, tarihini, söylencelerini de barındırdığı için çağdaşı pek çok eserden ayrı bir yerde durur.

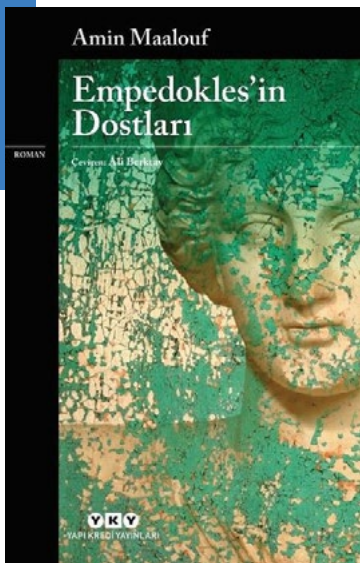
Lübnan'da yaşadığı yıllarda babası gibi gazetecilik yapan Maalouf, 70'lerin ortalarına kadar ülkesinde mesleğini sürdürür, ancak Lübnan'daki iç savaşın yükselmesinden duyduğu rahatsızlık sebebiyle 27 yaşında Fransa'ya yerleşme kararı alır.

Fransa, onun için yeni bir yer olsa da gazetecilik yapmaya devam eder. 80'li yıllara geldiğinde bir ekonomi dergisinde çalışmakta, bir yandan da ilk romanı olan 'Afrikalı Leo'yu yazmaktadır. Ne var ki ikisini aynı anda götürmek çok yorucu olmaya başlar ve nihai bir karar vererek gazeteciliği bırakır, "profesyonel" anlamda yazarlık yapmaya başlar.

Maalouf, 84-85 yıllarında aldığı bu kararlarla beraber dünya edebiyatına önemli eserler bırakmaya başlar. Bu eserlerin en yenisi geçtiğimiz günlerde raflardaki yerini aldı. 'Empedokles'in Dostları' adını taşıyan roman, Ali Berktaş çevirisiyle ve Yapı Kredi Yayınları etiketiyle yayınlandı.

VE DÜNYA KARANLIĞA BÜRÜNÜR

"...bu satırları yazarken bir trajedinin yaşanmış olduğuna inanma gerekçelerine sahibim. Bir doğal afet değil, insan elinden çıkma vahşi bir kıyamet. Türümüzün eseri olan nihai bir altüstlük. Birkaç bin yıllık tarihimize son noktayı koyacak, saygıdeğer uygarlıklarımızın üzerine son perdeyi indirecek, bu arada da hepimizin canını alacak bir kargaşa. Hemen bu akşam. Ya da belki şafak sökerken..."

Empedokles'in Dostları, Amin Maalouf, Çev: Ali Berktaş, 216 syf., Yapı Kredi Yayınları, 2020.

Fransa, onun için yeni bir yer olsa da gazetecilik yapmaya devam eder. 80'li yıllara gelindiğinde bir ekonomi dergisinde çalışmakta, bir yandan da ilk romanı olan 'Afrikalı Leo'yu yazmaktadır.

'Empedokles'in Dostları' bir elektrik kesintisiyle başlıyor. Her yer zifiri karanlık oluyor ama bu durum gayet olağan karşılanıyor ilkin; dışarıdaki fırtına, yağmur vs. mevsime göre gayet olağan. Ancak vakit geçtikçe zihinlerdeki korkunç sorular birer birer ayaklanmaya başlıyor ve nükleer saldırı gerçeği yavaş yavaş ortaya çıkıyor.

Sonuç mu? İnternet yok, elektrik yok, televizyon-radyo yayını yok, kimse kimseyle iletişim kuramıyor; insanlık çırılçıplak ve çaresiz...

Atlas Okyanusu kıyısındaki küçük bir adada sadece iki kişi yaşamaktadır; biri orta yaşlı teknik ressam Alec, diğeri ilk kitabıyla çok satanlara yerleşen yazar Ève. Alec ve Ève her ne kadar aynı adada olsalar da tek başlarına yaşıyor gibi davranırlar, neredeyse hiç iletişimleri yoktur.

Dünyanın aldığı yeni hal Alec'le Ève'yi iletişim kurmaya itince, biz de gelişmelerin içine adım adım yaklaşmaya başlıyor ve attığımız her adımda bataklığa daha bir gömülüyoruz çünkü karşılaştığımız manzara çok sert, çok gerçek; dünyanın, insanlığın sonu gelmiş durumda.

Bunun en büyük göstergesi ise Amerika'nın maruz kaldığı terör saldırısı sonrasında bütün alışkanlıklarımızı belirleyen teknolojinin, diğeri bir deyişle dünya sisteminin çökmesidir. Bütün dünya ne yapacağını düşünürken, kendilerine "Empedokles'in Dostları" adını veren gizemli bir grup çıkagelir; nereden geldikleri belirsizdir ancak son derece gelişmiş bir medeniyete sahip olduklarını anlarız. Daha sonra bu grup, dünyaya çare olmak adına harekete geçer.

FAŞİZM VE NÜKLEER TEHDİT

“Evet, içinde bulunduğumuz çıkmazdan bir çıkış yolu var ama kesinlikle henüz o yöne gitmiyoruz. Muhtemelen bu yüzden ‘mutlu bir son’ hayal etmek için kurguya başvurmam gerektiğini hissettim. Romanımın başında, 18. yüzyıl Alman yazarı Novalis’ten bir satır alıntı yapıyorum: ‘Romanlar, tarihin eksikliklerinden doğar.’”¹

Yazdığı tarihi romanlarla hepimizin kütüphanesinde kendine yer bulan Maalouf, ‘Empedokles’in Dostları’nda alışlagelmiş roman çizgisinin dışına çıkıyor, bu kez okurlarını geleceğe götürüyor ve gelecek, devlet başkanlarının bizlere söylediklerinin aksine hiç de iyi değil.

Maalouf’a göre; bunun en büyük sebeplerinden birini teknolojiyle ve teknolojinin yarattığı bir dizi sonuçla kurduğumuz tuhaf ilişki oluşturuyor. Teknolojinin varlık nedeni insanların hayatını kolaylaştırmakken, şimdilerde aynı teknolojinin gelip dayandığı yer, vaktiyle rahata kavuşturduğu insanları köleleştirmek. Bunu, mikro anlamda cep telefonlarından tutalım, nükleer silahlara kadar bir dizi yer üzerinden okuyabiliriz elbette.

Maalouf’un ikinci sebep olarak ortaya koyduğu şeyse faşizm. Bilindiği üzere Maalouf gerek romanlarında gerekse incelemelerinde temel bir problem olarak kimlik meselesinin peşinden gidiyor, kimliklerin nereden itibaren birleştirici, nereden itibaren ayrıştırıcı bir yerde durduğunu tartışıyor. ‘Ölümcül Kimlikler’ adlı kitabına dair yapılan bir röportajda söyledikleri bu yüzden hayli manidar:

1-Amin Maalouf: Uçuruma doğru yürüyoruz. Hürriyet gazetesi, Eray Ak. <https://www.hurriyet.com.tr/kitap-sanat/amin-maalouf-ucuruma-dogru-yuruyoruz-41738649>

Ne var ki ikisini aynı anda götürmek çok yorucu olmaya başlar ve nihai bir karar vererek gazeteciliği bırakır, “profesyonel” anlamda yazarlık yapmaya başlar.

Yazdığı tarihi romanlarla hepimizin kütüphanesinde kendine yer bulan Maalouf, ‘Empedokles’in Dostları’nda alışlagelmiş roman çizgisinin dışına çıkıyor, bu kez okurlarını geleceğe götürüyor ve gelecek, devlet başkanlarının bizlere söylediklerinin aksine hiç de iyi değil.

“Her birimiz kendi kimliğimizi incelemeliyiz. Öyle ki kimliklerimizi, kişiliklerimizi barışın bir parçası haline getirmeliyiz, nefret ya da savaşın bir parçası haline getirmek yerine... Çünkü insanları sürekli nereye ait olduklarını seçmeye zorlayan bir dünyada yaşıyoruz... İnsanları seçmeye zorladığınızda, benim ‘Ölüm-cül Kimlikler’ dediğim şeye ulaşıyoruz.”²

‘Empedokles’in Dostları’, her ne kadar bir distopik bir roman olsa da karamsar bir kitap olarak kalmıyor akılda, bilakis şu anki durumumuz üzerine düşünmeye zorluyor bizi. Teknolojik, nükleer, ekolojik tehditlerle dolu, hoşgörüsüz, sevgisiz bir toplum fikrinden bir an önce kurtulmamız gerektiğini söylüyor. Zira alışkanlıklarımızı sürdürürsek aşağı yukarı nasıl bir atmosferle karşı karşıya kalacağımızı gösteriyor.

Bu romanı yazma amacının umudu bulmak, artık neredeyse görünmez hale gelmiş olan ışığı görmek ve göstermek olduğunu söyleyen³ Maalouf, umalım ki, pandemiyle birlikte geleceğini az da olsa sorgulamaya başlayan dünyamızda küçük de olsa bir etki yaratır.

2-Amin Maalouf: “Dünyayı yeniden icat etmemiz gerek.” Çeviri Konuşmalar, Çev: İlkel Kocael. <https://www.youtube.com/watch?v=nmhpiTMA1UA>

3-Amin Maalouf yeni romanı ‘Empedokles’in Dostları’nı Anlatıyor. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, Ufuk Tarhan. <https://www.youtube.com/watch?v=Mk9H3nXLZKQ>

Jean-Louis Fournier'den yalnızlığın tesellisi

Jean-Louis Fournier'nin kitabı 'Tek Yalnız Ben Değilim' Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlandı. 'Tek Yalnız Ben Değilim', ismiyle müsemma bir şekilde bütün yalnızlara, yalnızlığı dert edinmişlere, onu laboratuvara sokup bileşenlerine ayıranlara... Fournier'nin 'Dul'da yaktığı ağıt, bir yalnızlık bildirisi olarak yeniden kulaklarımızda.

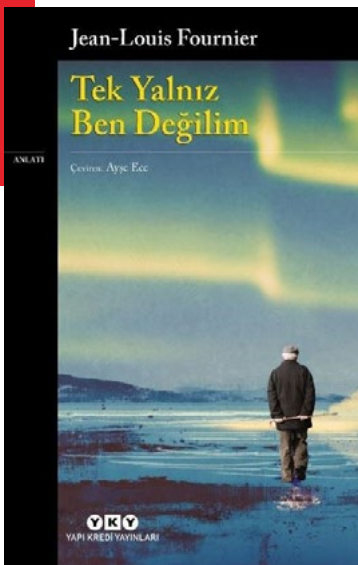
beyza ertem

'Tek Yalnız Ben Değilim', Fournier'nin 'yalnızlık' ve 'yaş almak' üzerine sayıklamalarından oluşuyor.

Yapı Kredi Yayınları, Jean-Louis Fournier'den bir anlatıyı daha Türkçeye kazandırdı: 'Tek Yalnız Ben Değilim'. Fransa'da yayımlanmasından iki sene sonra Ayşe Ece'nin titiz çevirisiyle Türkiye'deki okurlarla buluşan kitap, Fournier'nin 'yalnızlık' ve 'yaş almak' üzerine sayıklamalarından oluşuyor. Yazarın uzun bir 'otobiyografi' olarak adlandırabileceğimiz külliyatının yeni halkası olarak, yakın geçmişine şahitlik etmemize imkân tanıyor. Mağazada annesini kaybetmiş bir çocuğun saflığı ve endişesiyle...

Fournier, ülkemizde takip edilen, benimsenen yazarlardan. Özellikle 'Dul' ve 'Otopsim' metinleriyle ayrı bir yer edindiğini, bir kemik kitlesinin oluştuğunu rahatlıkla söyleyebilirim. 1938 Arras doğumlu Fransız yazar, uzun yıllar televizyon programcılığı yaptıktan sonra, 1922'de ilk kitabının yayımlanmasıyla birlikte yazarlığa ağırlık verdi. Bugün 'kısa anlatı' olarak tanımladığımız 'novella' türünde metinler kaleme aldı, 2008 yılında kuvvetli metinlerinden biri olan 'Nereye Gidiyoruz Baba?' ile Prix Femina'yı kazandı. Fournier külliyatının öne çıkan yanı, kitaplarının her birinin büyük bir otobiyografinin parçaları niteliğinde olması. Ailesinden ve kendinden bahseden, bunu doğal ve özgün bir mizahi anlatımla gerçekleştiren Fournier'nin yaşam öyküsünü, kitaplarından takip etmek mümkün. Öte yandan 'novella'nın bir tür olarak yazarına sağladığı avantajları da iyi kullanıyor Fournier. Kitap bölümlendirilmesinde tercih ettiği sistem (kısa fakat asla sığ olmayan parçalar) ve metinlerinin anahtar kelimesi olan 'samimiyet', yazarın dünyanın her yerinden okurlarının olmasının en mühim sebeplerinden.

Tek Yalnız Ben Değilim, Jean Louis Fournier, Çev: Ayşe Ece, 152 syf., Yapı Kredi Yayınları, 2021.

Fournier, ülkemizde takip edilen, benimsenen yazarlardan. Özellikle ‘Dul’ ve ‘Otopsim’ metinleriyle ayrı bir yer edindiğini, bir kemik kitlesinin oluştuğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Yazar, ‘Nereye Gidiyoruz Baba?’ ile Prix Femina’yı kazandı.

ANLATICININ SESİNDE YAZARIN SESİNİ DUYMAK

Fournier’nin metinlerinde anlatıcının sesinde yazarın sesini duyuyoruz. Öyle ki bu, ‘basit’ yahut ‘kolay’, ‘herkesçe yapılabilir’ görünüyor kimi zaman. Oysa anlatımda doğallık/sadelik/yalınlık, nasıl adlandırırsak adlandıralım, (ki bu tabirlerin çoğu edebiyat dünyasında kabul görmemekte) hiç de hafife alınacak bir iş değil. Hele Fournier’nin mizahı ince ince işleyişini, duygusal açıdan ‘yoğun’ olan metinlerine yerleştirilme biçimini düşündüğümüzde. Fournier takipçileri, mutlaka ‘Fournier mizahı’ diye bir tabir duymuştur. Bir tür kara mizah onunki, ironiden beslenen. Televizyon yıllarından, komedyen kimliğinden miras, yalnızca onun kalemine ait. Bu noktaya ulaşmak, hafife alınabilecek bir iş değil elbette.

“Kitaplarımda ailemden haberler verdim. Asla kimseyi öldürmemiş olan babamdan. Hatırı uğruna şairin köylüye dönüştüğü, çocuklarımla annesinden. Artık babayla nereye gittiklerini bilen iki oğlumdan. Beni teselli bulmaz bir dul olarak bırakıp giden karımdan ve Tanrı’nın hizmetkârı olan kızımdan. Annemden hiç bahsetmedim. Mercek altına almadığım tek kişi o. Peki neden şimdi? Çünkü yaşlandım. Gangsterler son vurgunlarının ardından daima annelerine sığınır.” (‘Kuzeyli Annem’den)

Yazarken kendini yazmak, kendini anlatmak, başka yaşamları aktarmaktan daha olası ve güvenli görünüyor. En azından ‘risk’ açısından. ‘Kendimi anlatarak başladım’, ‘Önce kendimi yazdım’ gibi ifadeleri pek çok yazardan duyuyoruz. Fournier’nin yaptığı da bu. Fakat o, kendine dokunan yaşamları anlatırken aslında kendini anlatıyor. ‘Asla Kimseyi Öldürmedi Benim

Babam', bir çocuğun gözünden 'baba imajı'nı; 'Son Siyah Saçım ve İhtiyar Delikanlılara Bazı Öğütler', (altmış yaşında olmanın getirilerinden bahsederken) gelinen noktadan yaşamı sorgulayan metinler. 'Nereye Gidiyoruz Baba?', babalık deneyimini; 'Dul', o çok sevilen ve farklı şekilde kabul gören metin, yitirilen eşin ardından tabiri caizse 'kalakalma' durumunu irdeliyor. 'Kuzeyli Annem', her ne kadar annesini anlatıyor olsa da mutlaka Fournier'yi, ondaki anne imajını, ona kalanları da anlatıyor. 'Otopsim' ise 'görünüşte' hep ailesinden bahseden Fournier için farklı bir metin. Bu defa doğrudan kendisini masaya yatırıyor yazar, yaşamını iz bırakan anılar üzerinden didik didik ediyor.

TEK BAŞINA BİR PARADOKS: YALNIZLIK VE BİR ŞİFA ALANI: YAZI

Ve hepsinin ardından Fournier'nin en yeni metni: 'Tek Yalnız Ben Değilim'. Henüz isminden hissettirdiği üzere bu bir teselli metni. Bir ihtiyarın dünyada 'tek yalnız' olmadığını düşünerek geceleri günlere bağlama çabasının edebiyata yankısı. Daha evvel ihtiyarlığı her yanıyla ve bütün samimiyetiyle ele aldığı 'Son Siyah Saçım'ı ve çok sevdiği kıymetli eşinin ölümüyle içine düşüverdiği yalnızlık kuyusundan seslendiği 'Dul'u hatırlatıyor bize. (Bu kitaplar arasında bir tür 'melankoli ortaklığı' var.) Kurgulanış biçimiyle, dil tasarrufuyla, şiirsel ve ironik üsluyla ise tam bir 'Fournier kitabı'.

"En korkuncu, yalnız başıma ölecek olmam. Beni rahatlatmak, elimi tutmak, gözlerimi kapamak için yanımda olmayacaksın. Bir yandan da, bütün bunlardan kurtulduğuna seviniyorum. Sen en azından, hiçbir zaman dul olmayacaksın." (Kitabın hemen başında 'Dul'a yapılan gönderme, s. 10)

Fournier külliyyatının öne çıkan yanı, kitaplarının her birinin büyük bir otobiyografinin parçaları niteliğinde olması. Ailesinden ve kendinden bahseden, bunu doğal ve özgün bir mizahi anlatımla gerçekleştiren Fournier'nin yaşam öyküsünü, kitaplarından takip etmek mümkün.

Fournier'nin metinlerinde anlatıcının sesinde yazarın sesini duyuyoruz. Öyle ki bu, 'basit' yahut 'kolay', 'herkesçe yapılabilir' görünüyor kimi zaman. Oysa anlatımda doğallık/ sadelik/ yalınlık, nasıl adlandırırsak adlandıralım, (ki bu tabirlerin çoğu edebiyat dünyasında kabul görmemekte) hiç de hafife alınacak bir iş değil. Hele Fournier'nin mizahı ince ince işleyişini, duygusal açıdan 'yoğun' olan metinlerine yerleştirilme biçimini düşündüğümüzde.

Otobiyografik nitelikleri ön planda olan kitaplardan bahsederken 'kurgu' yahut 'kurmaca-gerçeklik' ilişkisi ayrı bir mesele haline geliyor. Yazarın gerçeğe ne derece sadık kaldığı, yarattığı metnin ne kadar 'kurulmuş' olduğu, dolayısıyla kitaba yakıştırılan 'etiket', elbette tartışılabilir; fakat bunlar bu yazının meselesi değil. 'Tek Yalnız Ben Değilim'i, Fournier'nin yine kısa kısa bölümlendirdiği, yer yer aforizma tadında cümlelere yer verdiği, yaşamını okurunun önüne sunduğu, hızlı sindirilebilen bir anlatı olarak değerlendirelim ve devam edelim.

Kitabın dikkat çeken niteliklerinden biri, yazarın devamlı yakındığı komşularıyla ilgili bilgilerin tek tek sayfalarda üç-beş cümle şeklinde verilmesi. Teknik bir özellik olarak yorumlayabileceğimiz parçalar kitap bittiğinde bir bütün oluşturuyor ve böylece komşuların durumunu/ anlatıcının onlara dair hikâyesini gün gün takip etmiş oluyoruz. Temel anlatıda ise Fournier'nin yalnızlığı anlama, anlamlandırma, yansıtma derdine eşlik ediyoruz. Yer yer çocuk oluyor Fournier, kendi tabiriyle "Bilili" -çocukken kendi ismini bu şekilde telaffuz ediyormuş- olduğu günlere dönüyor. İhtiyarlığın çocuklukla ortak yanlarını keşfe çıkıyor. Geçmişe döndüğü yüzünde korkuyu, kaygıyı ve umudu bir arada görmek mümkün.

Konuşan, dert anlatan bir anlatıcı Fournier. Okumaktan çok dinliyoruz onu. Yalnızlığı derin ve katıksız. Onu arayıp 'rahatsız ediyorum' diyenlere, asıl aramadıklarında rahatsız olduğunu söylüyor. Sivrisinekleri, burnuna kondukları ve ona eşlik ettikleri için seviyor. Her şeyin 'ikiden başlaması'na öfkeli. Yalnızlar için hiçbir hizmet olmamasından, bir indirim fırsatının, bir kampanyanın bile 'çift kişilik' oluşundan yakınıyor. Başkalarıyla birlikte olmak istemek

Kitaplarımda ailemden haberler verdim. Asla kimseyi öldürmemiş olan babamdan. Hatırı uğruna şairin köylüye dönüştüğü, çocuklarımin annesinden. Artık babayla nereye gittiklerini bilen iki oğlumdan. Beni teselli bulmaz bir dul olarak bırakıp giden karımdan ve Tanrı'nın hizmetkârı olan kızımdan. Annemden hiç bahsetmedim. Mercek altına almadığım tek kişi o. Peki neden şimdi? Çünkü yaşlandım. Gangsterler son vurgunlarının ardından daima annelerine sığınırılar."

ile başkalarına ihtiyaç duymak arasındaki korkunç farkı irdeliyor. İronik üslubu da tam bu noktada devreye giriyor; yalnız olmak için çabalamak/yalnız olmayı içten arzulamak ve yalnız kalmaktan ölümüne korkmak arasındaki çizgide:

"Sylvie bu dünyadan ayrıldığında bana da onunla gitmemi teklif etselerdi aynı trene binmeyi kabul eder miydim acaba?" (Sevgili eşinden bahsediyor, s. 87)

Kitabın en dokunaklı cümlelerinden: "Hatırlama işini yalnız yapmaya mahkûmum." (s. 19) Burada bahsi geçen hatırlama işiyle yazma işi arasında kuvvetli bir bağ var. Fournier yalnızlık üzerine yazmaya karar verişinden bahsederken "Hayatım kötü gittiğinde neden mutsuz olduğumu yazıyorum, böylece ruh halimle dalga geçmeyi başarıyorum," diyor. Yazarak iyileşmekle, şifayı yazıda aramakla ilgili benzer/ortak fikirleri var yazarların. Yazarak yüzleşmek, hesaplaşmak, yazarak intikam almak da dahil bunlara. Hakikaten, yazmayı bir 'iç dökümü' olarak yorumladığımızda, yazara özgürce hareket etme imkânı sağladığı alanın sonsuzluğu aşikâr. Kitapta yer alan Georges Perros alıntısı, hem bu fikri desteklediği hem de yalnızlık ve yazmak arasındaki bağa odaklandığı için mühim:

"Bizi dinleyecek kimse olmadığı için yazı yazıyoruz. Edebiyat olmasaydı, yalnız kaldığında bir insanın neler düşündüğünü hiçbir zaman öğrenemeycektik."

Bir yandan insanlardan onu yalnız bıraktıkları için nefret ediyor anlatıcı, diğer yandan onların dünyadaki varlık nedeninin kendisine eşlik etmek olduğunu düşünüyor. Yalnız kalmak,

Fournier, kişiler üzerinde değil, durumlar üzerinde duran bir yazar. Kişilerin onda bıraktıklarını yazıya döküyor, onları kendince betimliyor. ‘Tek Yalnız Ben Değilim’ için de geçerli bu. Evet, yalnızlık Fournier’nin yalnızlığı. Fakat ısrarla altı çizilen, anlatıya dönüşen şey, yalnızlığın kendisi.

terk edilmek ve unutulmak... Bu üçü arasında hangisinden en çok korkuyor, bilinmez. Fakat gerçekle yüzleşmeyi biliyor; daha önceleri nasıl unutulduysa yine unutulabileceğinin, yalnızca kendisinin de değil, dünya üzerindeki herkesin unutulabileceğinin farkında. Yazma eylemi, unutulmamanın bir yolu belki de. Ona ölümsüzlüğü bahşedecek olan yegâne yöntem, aynı zamanda sanatçının esin kaynağı.

Tüm bunların ötesinde ailesinden ve kendinden bahseden Fournier’nin, bunu ‘öylece’ yapmadığını da belirtmeliyim. Fournier, kişiler üzerinde değil, durumlar üzerinde duran bir yazar. Kişilerin onda bıraktıklarını yazıya döküyor, onları kendince betimliyor. ‘Tek Yalnız Ben Değilim’ için de geçerli bu. Evet, yalnızlık Fournier’nin yalnızlığı. Fakat ısrarla altı çizilen, anlatıya dönüşen şey, yalnızlığın kendisi. Bu nedenle her okura hitap ediyor ‘Tek Yalnız Ben Değilim’, ismiyle müsemma bir şekilde bütün yalnızlara, yalnızlığı dert edinmişlere, onu laboratuvara sokup bileşenlerine ayıranlara... Fournier’nin ‘Dul’da yaktığı ağıt, bir yalnızlık bildirisi olarak yeniden kulaklarımızda.

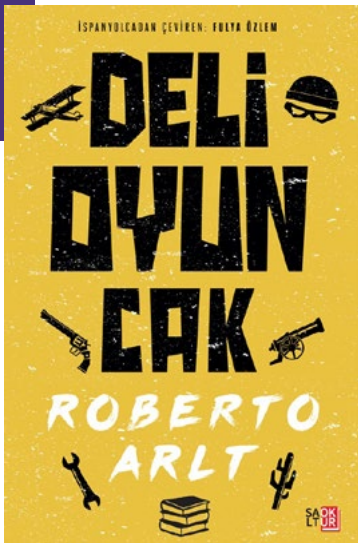
Buenos Aires ruhunun modern yazarı: Roberto Arlt

Roberto Arlt'ın romanı 'Deli Oyuncak', Salt Okur Yayınları tarafından yayımlandı. Modern Arjantin edebiyatına yön veren Arlt'ın bu ilk romanı, haydutluk hikâyeleri dinleyerek ayrıkçı duygular içinde büyüyen genç Silvio Astier'in zorluklarla dolu sefil yaşamından kurtulma mücadelesini dört bölüm halinde anlatıyor.

gülsüm postacı

Modern Arjantin edebiyatına yön veren Arlt'ın ilk romanı 'Deli Çocuk', haydutluk hikâyeleri dinleyerek ayrıksı duygular içinde büyüyen genç Silvio Astier'in zorluklarla dolu sefil yaşamından kurtulma mücadelesini dört bölüm halinde anlatıyor.

Deli Oyuncak, Roberto Arlt, Çevirmen: Fulya Özlem, 160 syf., Salt Okur Yayınları, 2021.

Arjantinli yazar Roberto Arlt'ın otobiyografik unsurlar içeren ve ilk kez 1926'da yayımlanan romanı 'Deli Oyuncak', Fulya Özlem çevirisiyle Salt Okur Yayınları'ndan çıktı. Kitap, yazarın eşinin tüberküloz hastalığı nüksedince tedavi umuduyla yerleştikleri Sierras de Córdoba'da kaleme alınıyor. Arjantinli yazar, zaten işleri beklediği gibi gitmeyince, hasta eşine refakat ederken bir yanda da kitabını yazmaya başlıyor.

Roberto Arlt, 1900 yılında Buenos Aires'te dünyaya geliyor. Anne babası Avrupa göçmeni. Arlt, sert ve baskıcı babasıyla sorunlu bir ilişki yaşıyor. Sekiz yaşında okuldan atıldıktan sonra kendi kendini eğittiği biliniyor. On altı yaşında evi terk ederek tezgâhtarlık, kalaycı çıraklığı, boyacılık, tamircilik, kaynakçılık, tuğla fabrikasında müdürlük ve liman işçiliği gibi pek çok farklı iş yaptıktan sonra yerel bir gazetede çalışmaya başlıyor. İlk romanı 'El juguete rabioso' ('Deli Oyuncak') 1926'da yayımlanıyor. 'Yedi Deli Adam' (1929) ve devam kitabı 'Los lanzallamas' (1931) yazarın başyapıtları olarak görülür. Hayattayken, Buenos Aires ve İspanya'daki gündelik hayatı anlattığı gazete makaleleriyle tanınan Arlt, dört romanın yanı sıra birçok tiyatro oyunu ve kısa hikâye kaleme almış. Arjantin edebiyatının en önemli isimlerden sayılan yazar kırk iki yaşında hayatını kaybediyor.

"Artık merhamet dilenmek için söyleyecek söz bulamıyorum. Çıplak bir diz gibi çoraktır ve çirkindir benim ruhum."

Modern Arjantin edebiyatına yön veren Arlt'ın bu ilk romanı, haydutluk hikâyeleri dinleyerek ayrıksı duygular içinde büyüyen genç Silvio Astier'in zorluklarla dolu sefil yaşamından kurtulma mücadelesini dört bölüm halinde anlatıyor. Hayata "kaybeden" olarak başlayan Silvio, bir

“
Arlt’ın devrimci,
anarşist
yaklaşımlarla dolu,
şahsına münhasır
karakterlerle,
yazıldığı dönemin
Buenos Aires ruhunu
anlattığı bu ilk
romanı çarpıcı bir
portre çiziyor.

çıkış yolu arar. Herkesi kendine hayran bırakan icatlarıyla, “deli oyuncaklarla” kırmak ister bu yazgısını. Kitabın başkarakteri Silvio’nun babasının olmayışı, mucitlik sevdası, okuldan atılışı ve yaptığı geçici işlere baktığımızda yazarın hayatı ve Silvio ile örtüşen pek çok unsur mevcut.

20. yüzyılın başlarındaki Buenos Aires’in kaotik sokaklarında, haydutluktan azizliğe uzanan yolculuğunda kendisine eşlik eden güvenilir kılavuzu, çocukluğundan beri yanından ayırmadığı kitaplardır. Onu kütüphane soygunu yapmaya götürecektik kadar tutkuyla sevdiği kitaplar... Bu tutkuyu, “Endülüslü yaşlı ayakkabı tamircisi beni yeraltı edebiyatının zevkleri ve maceralarıyla tanıştırdığında on dördüme yeni başlamıştım” diye ifade ediyor. Kitapta bir içtenlik, anlatımda iç dökme heyecanı olduğunu görebiliyorsunuz. Julio Cortazar’ın yazarın ‘Yedi Deli Adam’ kitabı için söylediği “Kitaptaki karakterler okurun ruhuna adeta musallat oluyor” ifadesi samimiyet ölçer niteliğinde.

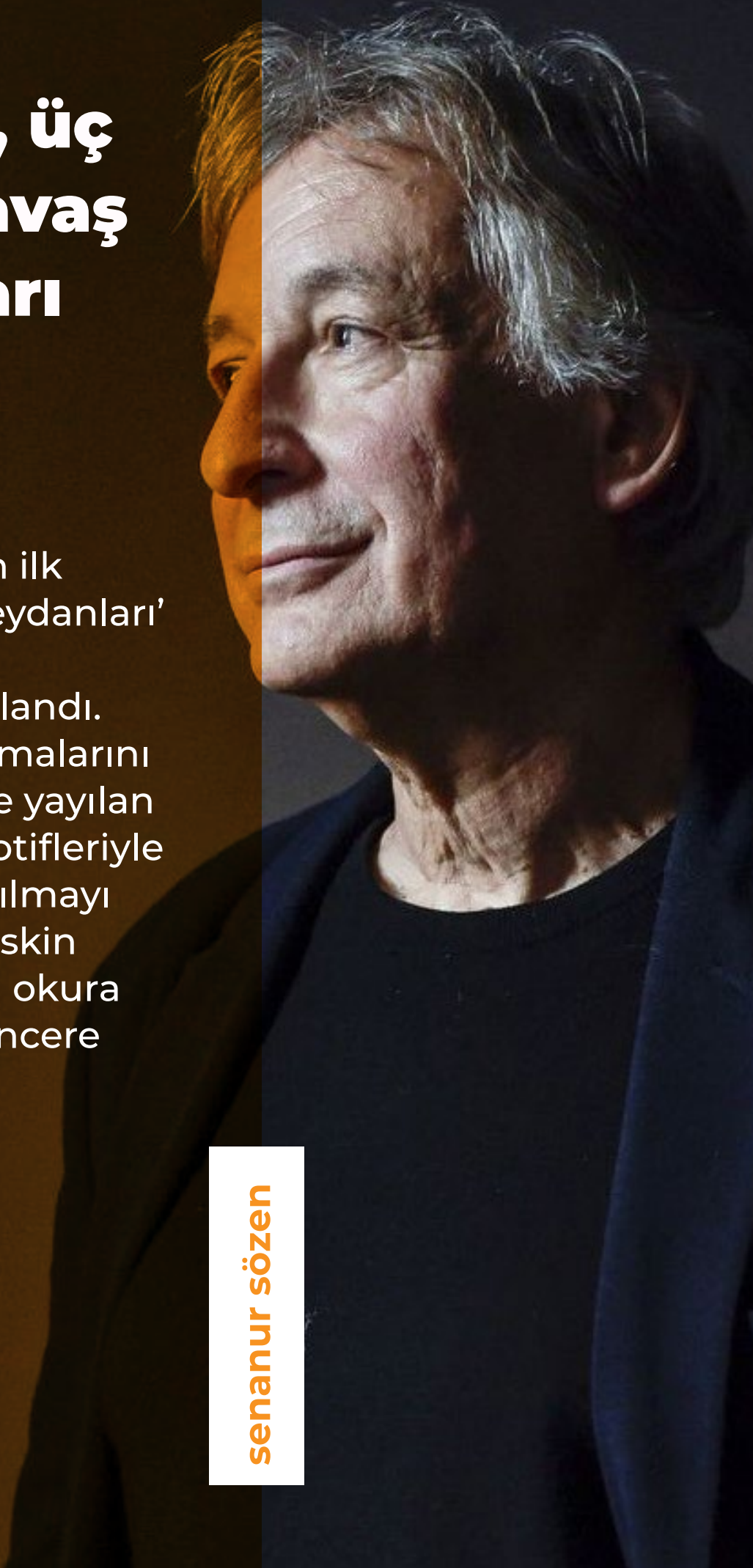
Gariplerin, ikiyüzlülerin, alçakların ve tabii ki iyilerin hangi delikten çıkacağıının kestirilemediği roman Arjantin’de o kadar seviliyor ki, ilki José María Paolantonio tarafından 1984’te ve ikincisi de Javier Torre tarafından 1998’de olmak üzere sinemaya da uyarlanıyor.

Arlt’ın devrimci, anarşist yaklaşımlarla dolu, şahsına münhasır karakterlerle, yazıldığı dönemin Buenos Aires ruhunu anlattığı bu ilk romanı çarpıcı bir portre çiziyor.

Bir savaş, üç kuşak: Savaş Meydanları

Jean Rouaud'nun ilk romanı 'Savaş Meydanları' İletişim Yayınları tarafından yayımlandı. Ölüm ve savaş temalarını romanın geneline yayılan yağmur ve kış motifleriyle daha da çarpıcı kılmayı başaran yazar, keskin şiirsel anlatımıyla okura bambaşka bir pencere açıyor.

senanur sözen

Jean Rouaud, 1990 yılında yayımlanan ilk romanı 'Savaş Meydanları' ile Prix Goncourt'u kazanmış, yetenekli bir romancı... Nitekim bu yeteneğini sonraki eserlerinde de konuşuran Fransız yazar, aile anılarına dayanan hikâyenin devam kitaplarını da kaleme aldı. Türkiye'de Şirin Etik'in çevirisini üstlendiği 'Savaş Meydanları' ise İletişim Yayınları tarafından yayımlandı. Yazar romanında, trajik bir aile hikâyesini ve savaşın kuşaklar boyunca bitmek bilmeyen etkisini, yağmurun, rüzgârın ve kışın hüküm sürdüğü bir mekân aracılığıyla yarattığı kasvetli ve aynı zamanda şiirsel bir anlatımla okura sunuyor.

Orta sınıf bir ailenin üçüncü kuşağına mensup olan anlatıcımız, bizleri kuşaktan kuşağa bir yolculuğa çıkarıyor. Sayfalar ilerledikçe savaşın her karakterin yaşamına doğrudan veya dolaylı olarak dokunduğunu görüyoruz. Anlatıcının anneannesi ve dedesi olan Burgaud çiftinin yaşamından kesitlerle başlayan roman, baba tarafından akrabaların da anlatıya katılmasıyla devam ediyor. Anlatıcının erken yaşta ölen babası Joseph'i, inatçı Marie Hala'sını ve büyükbabası Pierre'i bir bir tanıyoruz; onların ölümlerinin hemen ardından hatırlanan olaylarla bir muğlaklık yaratılıyor ve biz, bu hikâyelerin detayları hakkında meraklanmaya başlıyoruz.

Aile büyüklerinin matrak ve kimi zaman tuhaf da olabilen hallerinin ölüm, savaş ve aile konularını irdelemeye zemin hazırladığının açığa çıkmasıyla işler trajik bir hal almaya başlıyor. Büyük Savaş, beş kardeşten Joseph ve Emile'i; İspanyol gribi ise kız kardeşleri Eulaile'i hayattan koparıyor. Hayatta kalmanın başarı sayıldığı o dönemde Pierre ve Marie kardeşler için geride kalan olmak hiç kolay olmuyor. Büyükanne Aline ile evlenen Pierre'in yaşamı benzer kederlerin tekrarıyla dolu; Joseph'e kadarki bütün çocukları ölü doğuyor. Pierre, ilk sağ doğan

Şirin Etik'in çevirisini üstlendiği 'Savaş Meydanları' ise İletişim Yayınları tarafından yayımlandı.

Rouaud, romanında, trajik bir aile hikâyesini ve savaşın kuşaklar boyunca bitmek bilmeyen etkisini, yağmurun, rüzgârın ve kışın hüküm sürdüğü bir mekân aracılığıyla yarattığı kasvetli ve aynı zamanda şiirsel bir anlatımla okura sunuyor.

Orta sınıf bir ailenin üçüncü kuşağına mensup olan anlatıcımız, bizleri kuşaktan kuşağa bir yolculuğa çıkarıyor. Sayfalar ilerledikçe savaşın her karakterin yaşamına doğrudan veya dolaylı olarak dokunduğunu görüyoruz.

Savaş Meydanları
JEAN ROUAUD
ÇEVİREN ŞİRİN ETİK

Savaş Meydanları ,
Jean Rouaud, Çev: Şirin Etik,
154 syf., İletişim Yayıncılık, 2021.

çocuklarına savaşta hayatını kaybeden kardeşinin adını veriyor. Marie Hala'nın ise yirmi altı yaşında, kardeşi Joseph'in ölümünün hemen ardından zor bir yaşam sürmeye başladığını okuyoruz. Kendini münzevi hayatı yaşamaya adanmış Marie Hala, öğretmenlik yapıp kasabada dini mecmualar dağıtıyor, bahçesine aile bireyleri için çeşitli aziz heykelcikleri yerleştiriyor.

Baba Joseph'in beklenmedik ölümünün ardından Aziz Joseph heykelciği işlevini yitirip bahçe duvarına dönük yerini alıyor. Bu kayıp, aileye bir terk edilmişlik hissi getiriyor ve evde işler sarpa sarmaya başlıyor. Kuşaklararası bir bahtsızlığın içine yavaş yavaş girmeye başlıyoruz. Yeğeni Joseph'in ölümünü kabullenemeyen Marie Hala, deyim yerindeyse aklını kaybediyor; bu ölümü savaşta kaybettiği kardeşininkiyile karıştırıyor. Anlatıcımız da bu detayı ilk defa kendisinden dinliyor ve şöyle diyor: "Bizse onu, dudaklarından yalnızca doğrular dökülen bir kâhin gibi görmeye başlamıştık. Geçmiş yorumlayan yanılmaz kahve telvemizdi o bizim." Yalnızca anlatıcıyı değil, okuru da trajediyle tanıştıran karakter Marie Hala sayesinde yazarın yarattığı gizem az da olsa aralanmaya başlıyor.

Diğer yandan, Pierre'in 1929 kışında Commercy'e yaptığı yolculuğu yine bir geçmişe dönüşle öğreniyoruz. Emile'in ölüm haberinden on iki yıl sonra silah arkadaşı onu bir okalıptüs ağacının altına gömdüğüne dair bir mektup yolluyor. Bu mektup, "Belki ölmemiştir de geri döner" umudunun sonu oluyor. Pierre, kardeşinin çürümüş bedeninin arasından kemiklerini almak için yola çıkıyor. Eserdeki en etkileyici kısım belki de bu, çünkü yalnızca bu kısım bile bir savaşın bıraktığı tahribatı idrak etmemize yardımcı oluyor. Pierre, kardeşinin kemiklerini donmuş ağaç kökünden çıkarıp bir kurabiye kutusu içerisinde eve getiriyor.

Ölüm ve savaş temalarını romanın geneline yayılan yağmur ve kış motifleriyle daha da çarpıcı kılmayı başaran yazar, keskin şiirsel anlatımıyla bizlere bambaşka bir pencere açıyor.

Savaşları, ona dâhil olan ulusları içinde bıraktığı yıkımla, antlaşmalarla, hatta teknolojik gelişmelerle hatırlarız. Tarih derslerinde yaklaşık ölü sayılarını okur geçeriz. Zehirli gazların ilk kez 1. Dünya Savaşı'nda kullanıldığını öğreniriz fakat Fransa'nın bir kasabasında kardeşinin ciğerlerindeki hırıltıyı kendisine yüklemesi için Tanrı'ya yakaran Marie adında bir kadın olduğunu düşünmeyiz. Rouaud, bu eseriyle bizleri tam da bu noktaya getiriyor. Ölüm ve savaş temalarını romanın geneline yayılan yağmur ve kış motifleriyle daha da çarpıcı kılmayı başaran yazar, keskin şiirsel anlatımıyla bizlere bambaşka bir pencere açıyor.

Burak Eldem: Ne yaşıyorsak, kendi tercihlerimiz ve irademizle yaşıyoruz

Yazar Burak Eldem'in yeni romanı 'Tavuskuşu Güncesi', Doğan Kitap tarafından yayımlandı. Eldem, "Tavuskuşu Güncesi'nin temel fikri, daha Gezi'den önce doğmuştu kafamda. Ben daha ilk bölümleri yazarken Gezi direnişi gerçekleşti ve hikâyedeki hayali direnişten çok daha etkili ve "gerçek" bir resim çıktı ortaya" dedi.

güler

Burak Eldem'in yaklaşık on yıl aradan sonra yazdığı dördüncü romanı 'Tavuskuşu Güncesi', Doğan Kitap tarafından yayımlandı. Ürpertici labirentleriyle "gerçeklik" kavramını sorgulatan, bu sürprizli roman için Burak Eldem ile konuştuk.

Bir yanda Gezi direnişinin son günlerinde ağır bir fiziksel travma yaşayıp hayatı altüst olan aktivist bir avukat; diğer yanda 12 Mart'ın karanlık günlerinde cuntanın gazabından kurtulmak için ülke dışına kaçmaya çalışan bir gerilla... Ve onları birleştiren bir günlük...

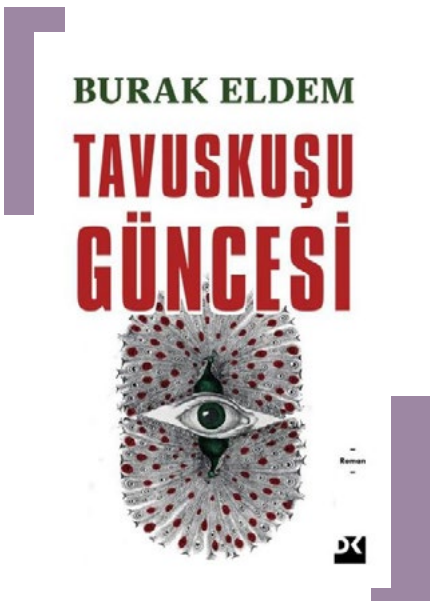
Son olarak 'Marduk'la Randevu' isimli kitabı ile hatırladığımız araştırmacı yazar Burak Eldem'in yaklaşık on yıl aradan sonra yazdığı dördüncü romanı 'Tavuskuşu Güncesi', Doğan Kitap tarafından yayımlandı. Ürpertici labirentleriyle "gerçeklik" kavramını sorgulatan, bu sürprizli roman için Burak Eldem ile konuştuk.

On yıllık bir aranın ardında yeni romanınız 'Tavuskuşu Güncesi' geçtiğimiz günlerde yayımlandı, bu uzun aranın sebebi kitabınızın araştırma süreci mi?

Kurguyu istediğim akışkanlığa getirmek, olay örgüsünün ayrıntıları üzerinde kılı kırk yarmak gibi dertlerim oldu bu romanda. Bu nedenle, hemen her bölümde, yazma işi bittikten sonra metni bir süre demlenmeye bıraktım. İçime sinecek hale gelene kadar üzerinde çalıştım kısacası. Verdiğim uzun aranın nedeni bu.

'Tavuskuşu Güncesi'nde bir tarafta 12 Mart'ın karanlık günleri, diğerinde Gezi direnişi var. Yakın tarihimizin çok tartışılan zamanları... İnsanların çok fazla anlam yüklediği ve hafızalarında henüz taze olan politik olayları fantastik sayılabilecek bir romana yerleştirme fikri nasıl doğdu?

'Tavuskuşu Güncesi'nin temel fikri, daha Gezi'den önce doğmuştu kafamda aslında. Dünyadaki "Occupy" eylemleri benzeri bir sivil itaatsiz-

Tavuskuşu Güncesi,
Burak Eldem, 512 syf.,
Doğan Kitap, 2021.

Kurguyu istediğim akışkanlığa getirmek, olay örgüsünün ayrıntıları üzerinde kılı kırk yarmak gibi dertlerim oldu bu romanda. Bu nedenle, hemen her bölümde, yazma işi bittikten sonra metni bir süre demlenmeye bıraktım. İçime sinecek hale gelene kadar üzerinde çalıştım.

liğin İstanbul’da yaşanıp sertlikle bastırıldığını varsayan, hayali bir “direniş” hikâyesini çıkış noktası olarak kullanacak ve 1968’den bu yana belli aralıklarla yaşanan baskı dönemlerinin yarattığı travmaları, aktivist bir avukat üzerinden sorgulayan bir hikâyeydi bu. Ben daha ilk bölümleri yazarken Gezi direnişi gerçekleşti ve hikâyedeki hayali direnişten çok daha etkili ve “gerçek” bir resim çıktı ortaya. Bunun üzerine, yazdığım bölümleri revize edip Gezi üzerinden anlattım avukat Metin’in hikâyesini. Kitabın yazılmasının uzun sürmesinin nedenlerinden biri de bu. Altyapıdaki bu siyasi doku, romanda kendisini zaman zaman hissettiren bir zemin niteliğinde. Bu zeminin üzerinde, “gerçeklik” ve “özgür irade” kavramlarının sorgulanmasına yönelik, fantastik bir hikâye inşa etmeye çalıştım. Birbirinden farklı gibi görünen bu iki anlatı, aslında ortak bir eksenle birleşiyor.

İnsanların –özellikle de solcuların– çok fazla anlam yüklediği ve değerli saydığı olayları yazmanın zorlayıcı tarafları var mı? Yazarken tereddüde düştüğünüz oldu mu?

Elbette var. 12 Mart gibi, Fatsa gibi, Gezi gibi, ağır bedeller ödenen mücadele süreçleriyle ilgili, bunları birebir yaşayan insanlarda belli hassasiyetler söz konusu ki bu, sözcükleri bile dikkatle seçmenizi gerektirebiliyor. Çoğuna benim de tanık olduğum, yaşananların sarsıntısını içimde hissettiğim dönemler bunlar. Tereddüt hissetmedim ama her ayrıntının üzerinde titizlikle durdum.

‘Tavuskuşu Güncesi’ 500 sayfalık bir roman, pek çok konuya değiniyorsunuz, kurgu adeta ince ince örülmüş. Yazmadan önce nasıl bir yöntem izliyorsunuz, mesela sinopsis mi yazıyorsunuz ya da bazı şeyler yazarken mi gelişiyor?

Tavuskuşu Güncesi'nin temel fikri, daha Gezi'den önce doğmuştu kafamda aslında. Dünyadaki "Occupy" eylemleri benzeri bir sivil itaatsizliğin İstanbul'da yaşanıp sertlikle bastırıldığını varsayan, hayali bir "direniş" hikâyesini çıkış noktası olarak kullanacak ve 1968'den bu yana belli aralıklarla yaşanan baskı dönemlerinin yarattığı travmaları, aktivist bir avukat üzerinden sorgulayan bir hikâyeydi bu.

Her ikisi de geçerli diyebilirim. Romanlarımda genellikle bir temel fikir ya da temadan yola çıkıp, onun çevresinde biçimlenen bir sinopsis hazırlıyor ve bir tür yol haritası belirliyorum. Ardından olay örgüsü üzerinde çalışıyorum biraz. Akış genel hatlarıyla zihnimde netleştikten sonra da yazma süreci başlıyor ki, işte o yolculuk sırasında "kervan yolda düzülür" benzeri, kurguyu oluşturan unsurların bazıları kendiliğinden ortaya çıkıyor. Çerçeveme bağlı kalıyorum ama zihnimi de olabildiğince serbest bırakmaya çalışıyorum yazarken. Bazen roman kahramanları ya da hikâyedeki olayların bazıları, size kendi kendilerini yazdırabiliyorlar.

Mitolojiden, efsanelerden, tarihten yardım olarak yazıyorsunuz. Tabii sinema ve müzik de kitaplarınızda hayli yer tutuyor. 'Tavuskuşu Güncesi'nde daha çok kişisel gelişimcilerin ilgilendiği ama aslında bir psikoterapi yöntemi olan aile dizimi konusu da var. Sizin bu tür akımlar ve yaklaşımlarla aranız nasıl?

Anlatıyı zenginleştirecek, insanların ruhuna dokunabilen, akışa yardımcı olacak her türlü malzemeyi kullanıyorum. Bu konuda hiçbir kısıt yok kafamda. Müzik ve sinema elbette çok güçlü, çok canlı unsurlar. Çoğu şarkı, insanların hayatında bir yerlere dokunur ve belleklerde hem duygusal, hem zihinsel bir karşılık bulur. Bu nedenle romanlarımdan içinden şarkılar mutlaka geçer. Aile dizimi de, bu anlamda güçlü malzemelerden; çok izlediğim, katıldığım ve beni bir hayli etkileyen bir grup terapisi yöntemi. Kurgunun içinde belli noktalardaki akışkanlığa olumlu katkıda bulunacağını hissettiğim için kullandım ve getirdiği renk hoşuma gitti. Mitoloji ve sembollere gelince, orası bir derya. Kendimi bildim bileli ilgi alanım olduğu için, o deryadan hikâyelere su taşımayı çok seviyorum.

“

İlk bölümleri yazarken Gezi direnişi gerçekleşti ve hikâyedeki hayali direnişten çok daha etkili ve “gerçek” bir resim çıktı ortaya. Bunun üzerine, yazdığım bölümleri revize edip Gezi üzerinden anlattım avukat Metin’in hikâyesini.

Kitabınızdaki anlattığınız Gözcü olsaydınız, bugün hangi olayı tersine çevirir ya da kimi kurtarırdınız?

Aslında romanda da alttan alta hissettirildiği üzere, gerçekte böyle bir sihirli nokta yok. Tarihte hangi noktaya geri gidip bir kırılma noktası arasanız, mutlaka ona neden olan, ortaya çıkışını hazırlayan, daha eskiye ait böyle bir nokta daha çıkar karşınıza ve bu sorgulama bitmez. Yine de insan düşünüyor böyle şeyler tabii, ben de zaman zaman kendime soruyorum. Cinsiyetler arası eşitliğin bozulup, denge- nin kaba güç ve erkek-egemen şiddet tarafından bozulduğu somut bir an bulmak mümkün olsa, ilkin onu düzeltmek isterdim herhalde. Ama yapılacak herhangi bir müdahalenin işe yarayacağından hiç emin değilim. Roman da bunu anlatıyor zaten: Ne yaşıyorsak, kendi tercihlerimiz ve irademizle yaşıyoruz. Bugün ortaya çıkan resim de, binlerce yıllık o tercihler zincirinin bedeli.

Marksiizm ve Siyaset: 'Radikal pasifizm' ve 'duyarlılık aktivizmi'

Can Soyer'in kaleme aldığı 'Marksiizm ve Siyaset', Yordam Kitap tarafından yayımlandı. Sosyalizm üzerine entelektüel bir katkı olan çalışmada Soyer, 'radikal pasifizm' ve 'duyarlılık aktivizmi' kavramlarını tartışıyor.

soner sert

Gezi Direnişi, o denli görkemli ve heyecan uyandırıcıydı ki, onun öneminin saptanmasında herkes ortaklaşsa da neden önemli olduğu konusu biraz gölgede kalıyor. Gezi'deki kitlesellik göz ardı edilemeyecek bir önemdeydi, kuşkusuz.

1980 yılında Almanya'da doğan Can Soyer'in, üniversiteye kadar tüm eğitim hayatı İstanbul'da geçer. Üniversite ile birlikte Ankara'ya yerleşen Soyer, takip eden 18 yıl boyunca Ankara'da yaşar. Ankara Üniversitesi'nde Sosyal Antropoloji bölümünde lisans eğitimini tamamlar. Şu günlerde İstanbul'da yaşayan Soyer, "15-16 yaşlarımdan bu yana, yani neredeyse 25 yıldır sosyalist harekette örgütlü biçimde mücadele etmeye çalışıyorum" sözleriyle politik geçmişini anlatıyor. Soyer ile Yordam Kitap'tan çıkan Marksizm ve Siyaset kitabını konuştuk.

Siyaseten yaşadığınız dönüşümün tarihsel göstergesi olarak Gezi eylemlerini işaret ediyorsunuz. Pek çok kişi, benzeri bir tanımlamada bulunabilir. Bunun sebebi ne sizce? "Fazla kitlesele" olması mı?

Gezi Direnişi, o denli görkemli ve heyecan uyandırıcıydı ki, onun öneminin saptanmasında herkes ortaklaşsa da neden önemli olduğu konusu biraz gölgede kalıyor. Gezi'deki kitlesellik göz ardı edilemeyecek bir önemdeydi, kuşkusuz. Ancak bununla sınırlı tutulması, hem Gezi'nin temsil ettiği dinamizmin tanımlanmasını hem de onun Türkiye siyasetinde yarattığı etkilerin saptanmasını zorlaştırıyor.

İlk olarak şunu söylemem gerek: Gezi ile birlikte Türkiye'de 12 Eylül'le başlayan bir süreç kapandı. Bu sürecin temel özelliğinin halkın siyaset yapma hakkının gasp edilmesi olduğunu düşünüyorum. Kendi örgütlü gücüyle, bağımsız eylemliliğiyle siyaset yapmak yerine halka bırakılan tek mecra seçimlerde oy kullanmaktı. Halkın çıkarlarını temsil eden partilerin siyaset alanında yer tutmasına da çeşitli yollarla izin verilmediğini hesap edersek, siyaset denen uğraş hepsi giderek birbirine benzeyen düzen par-

Marksizm ve Siyaset: Yöntem - Kuram - Eylem, Can Soyer, 384 syf. Yordam Kitap, 2020.

Gezi ile birlikte Türkiye’de 12 Eylül’le başlayan bir süreç kapandı. Bu sürecin temel özelliğinin halkın siyaset yapma hakkının gasp edilmesi olduğunu düşünüyorum.

tilerinin seçimlerde tahterevalli gibi inip çıktığı bir oyuna dönüşmüştü. Bu kurgunun içinde halk unsurundan söz etmek mümkün değil.

İşte Gezi öncelikle bunu kırdı ve halkın bir siyasal özne olarak ülkeye damgasını vurabileceğini gösterdi. Dahası, bir kere sahneye çıkan bu halk dinamizmi, geri çekilse ya da zaman zaman hiç eylemlilik sergilemese bile ortadan kaldırılamadı; Türkiye’de gerçek muhalefet hala güçlü bir halk dinamizminin omuzlarında yükseliyor. Buradaki başlıca sorun, böylesi bir dinamizmi temsil edecek siyasal aygıt ve söylemin inşa edilememiş olması. Zaten benim “dönüşüm” diyerek saptamaya çalıştığım konu da buydu.

Maalesef, Türkiye sosyalist hareketinin bazı kesimlerinde Gezi, yukarıda özetlemeye çalıştığım perspektif açısından değerlendirilmek yerine süreksiz bir patlama olarak düşünüldü ve devamının gelmeyeceği, bu patlamanın ileriye bir şey bırakmayacağı yönünde değerlendirildi. Böyle değerlendirdiğinizde, yıllardır ne yapıyordusanız (ki, bu yapılanların somut bir başarı yaratmadığı da ortadayken) aynısını yapmaya devam edebilirsiniz; Gezi’nin sizin siyasal ve örgütsel varoluş tarzınızda değişiklikler yapmasına gerek duymazsınız. Bunun yerine, arkadaşlarımla birlikte bizim altını çizmeye çalıştığımız şey, Gezi’nin Türkiye’de sosyalizm düşüncesinin kitlesel bir güce dönüşmesi, yani eşik atlaması için yeni bir toplumsal ve siyasal zemin oluşturduğu; dolayısıyla, Gezi’yle birlikte ve sonrasında sosyalist hareketin temel gündeminin bu kitleselleşmeyi yaratacak siyasal aygıt ve söylemin inşa edilmesi gerektiği oldu.

Gezi'nin sizin siyasal ve örgütsel varoluş tarzınızda değişiklikler yapmasına gerek duymazsınız. Bunun yerine, arkadaşlarımla birlikte bizim altını çizmeye çalıştığımız şey, Gezi'nin Türkiye'de sosyalizm düşüncesinin kitlesel bir güce dönüşmesi, yani eşik atlaması için yeni bir toplumsal ve siyasal zemin oluşturduğu; dolayısıyla, Gezi'yle birlikte ve sonrasında sosyalist hareketin temel gündeminin bu kitleselleşmeyi yaratacak siyasal aygıt ve söylemin inşa edilmesi gerektiği oldu.

Belki benzetme yoluyla anlatmak daha kolay olabilir. 12 Eylül'den sonraki uzun yıllarda, hepimizin akli şu biçimde çalışıyordu: Bizim büyüme stratejimiz doğru, ancak nesnellik buna uygun değil. Gezi ise, nesnelliğin en uygun olduğu anda bile bizim stratejimizin işe yaramadığını gösterdi. Bakın, Türkiye'de Gezi Direnişi ile birlikte ve ondan sonra büyüme sürecine girmiş, geniş bir toplumsal zemine yerleşmiş tek bir sosyalist örgüt yok. Bu gerçeğe gözlerimizi kapatmamız mümkün mü? Ve bu gerçek ortada dururken, nesnellik kartını masaya sürüp yıllardır kullanageldiğimiz büyüme stratejisinin hala doğru olduğundan söz edilebilir mi? Bunlar artık imkansız ve Gezi öncelikle bu imkansızlığı teyit ettiği için tarihsel bir dönüşüm sıfatını hak ediyor. Gezi, deyim yerindeyse, yıllardır zonklayan bu yarayı tüm çıplaklığıyla açığa vurdu; onun tarihsel görevi buydu. Bundan sonrası sosyalist kadroların yaratıcılığına, emeğine ve özverisine kalıyor, elbette.

'SOSYALİST HAREKETİN MARKSİZM ÜZERİNE KURAMSAL OLARAK EMEK HARCAMADIĞINA YAKINABİLİRİZ'

Kitabınız Marksizm üzerine yazılan bir kuram çalışması... Lenin, "Devrimci teori olmadan, devrimci pratik olmaz" diyor. Sizce Türkiye'de Marksist siyaset üreten yapılar, geçmişten bugüne, Marksist teoriye ne derece katkıda bulundu?

Türkiye sosyalist hareketi, Marksizmin ülkemizdeki sahibidir. Bunu kayıt altına alarak başlamamız gerekir. Bu, sosyalist hareketimizin Marksizmin gelişimine ne kadar katkı koyduğundan da bağımsız bir sahipliktir. Ancak, bunu bir kere söyledikten sonra, sosyalist hareketimizin Marksizmin bir kuram olarak geliştirilmesine fazlaca emek ve zaman harcamadığın-

Türkiye sosyalist hareketi, Marksizmin ülkemizdeki sahibidir. Bunu kayıt altına alarak başlamamız gerekir. Bu, sosyalist hareketimizin Marksizmin gelişimine ne kadar katkı koyduğundan da bağımsız bir sahipliktir. Ancak, bunu bir kere söyledikten sonra, sosyalist hareketimizin Marksizmin bir kuram olarak geliştirilmesine fazlaca emek ve zaman harcamadığından yakınabiliriz.

dan yakınabiliriz. Çünkü, tersinden söylesek, eğer sosyalist hareketimiz Marksizmin ülkemizdeki sahibiyse, o zaman onun esas görevi bu kuramsal katkıyı artırmak olmalıydı. Tarihten bugüne bu yönde yapılmış katkılar var elbette, ancak sosyalist hareketimizin birikimi ve deneyim zenginliği ile kıyaslandığında kuramsal katkının biraz az kaldığını söylemek haksızlık sayılmaz sanırım.

Sosyalist hareketimizin Marksizmin kuramsal gelişimiyle ilgisinde göze çarpan bir ilginçlik de Marksizmi kullanmamak. Bu sözü özellikle tercih ediyorum; Marksizmi bilmemek ya da benimsememek değil, basbayağı kullanmaktan söz ediyorum. Sanki Marksizm genel geçer saptamaları ve çağrılarını ile yeterliymiş, ama gündelik siyaset arenasında Marksizmden faydalanmak, onu kullanmak gerekmezmiş gibi bir algı bu. Oysa Marksizm, en gündelik olanından en tarihsel olanına, en tikelinden en evreseline, en somutundan en soyutuna kadar siyaset uğraşının tümünü kat edebilecek, bütün bu katmanlarda kullanıma sokulabilecek bir sistem.

Örneğin, bir seçimde sosyalist partiler arasındaki tutum farklılıklarını birçok şeyle açıklamak düşünülüyor, ama kimse bu tutum farklılıklarının Marksizme yaklaşım konusundaki farklılıklardan kaynaklanabileceğini düşünmüyor. Bu örneğin tersini düşündüğümüzde de garip bir tablo çıkıyor karşımıza; yani Marksizm konusunda aynı şeyleri düşünen partilerin seçim konusunda neden farklı tutumlar aldığını açıklamak zor olsa gerek. Demek ki, aslında bu tür farklılıkların arkasında Marksizmin nasıl kavrandığıyla ilgili farklılıklar da yatıyor. Marksizm, sadece dünya ve ülke çözümlerinde genel sonuçlar çıkarmak için başvurulan bir

bilim yöntemi değil, aynı zamanda devrimci eyleme kılavuzluk eden bir sınıf mücadelesi kuramıdır. Ve Marksizmi böyle kullanmadığımızda, sadece onun zenginliğinden yeteri kadar yararlanmamış olmayız; aynı zamanda, Lenin'in herkesin ezberindeki bu cümlesine, yani "devrimci teori olmadan devrimci pratik olmaz" cümlesine de hakkını vermemiş oluruz.

Tüm bunları bir yana koyarsak, sosyalist hareketimizin Marksist düşünceye önemli katkıları sunduğunu söylemeden geçemem. Benim özellikle önemsediklerim başta Behice Boran, Metin Çulhaoğlu ve bu isimlerle özdeşleşmiş siyasal çizginin bugüne değin süren üretkenliği olur doğal olarak. Behice Boran'ın Türkiye'de Marksizmi bir kuram olarak gerçekten özgün bir biçimde ele aldığını ve bunun genç kuşakların mutlaka ilgi göstermesi gereken bir zenginlik olduğunu düşünüyorum. Bu isimleri siyasal bir örgütlülük içerisinde Marksizme katkı koymak açısından söylüyorum elbette. Yoksa Türkiye'de, hele hele bizim kuşağımızda Korut Boratav, Cem Eroğul, Tülin Öngen, Taner Timur gibi hocalarımızı okumadan Marksist olmuş olan yoktur.

12 EYLÜL'DEN SONRA ORTAYA ÇIKAN KUŞAK...

Diyorsunuz ki "...sosyalist hareket, en azından Türkiye'de, hep bir kuşak karakteri göstermiştir" Dünyada da öyle değil mi? Türkiye'nin ne farkı var?

Zaten alıntılıdığınız cümlede "en azından Türkiye'de" diyerek dünyanın farklı bölgelerinde de böyle olabileceğini, ama bu konuda fazla bilgi sahibi olmadığımı ima etmeye çalışmıştım. Dolayısıyla, bunun Türkiye'ye has bir özellik

Sosyalist hareketimizin Marksizmin kuramsal gelişimiyle ilgisinde göze çarpan bir ilginçlik de Marksizmi kullanmamak. Bu sözü özellikle tercih ediyorum; Marksizmi bilmemek ya da benimsememek değil, basbayağı kullanmamaktan söz ediyorum.

Marksizm, en gündelik olanından en tarihsel olanına, en tikelinden en evreseline, en somutundan en soyutuna kadar siyaset uğraşının tümünü kat edebilecek, bütün bu katmanlarda kullanıma sokulabilecek bir sistem.

olduğunu iddia edecek değilim; sanırım dünya sosyalist hareketinde de böyle bir özellik saptanabilir, ama ben bunu çözümleyebilecek bilgiye sahip değilim maalesef.

Türkiye'ye gelirsek; kuşak dendiğinde 47'liler ya da 68'liler ve 78'liler sık sık atıfta bulunulan kuşaklar. Ben bunlara ek olarak, 75 ile 85 yılları arasında doğan, özellikle de 78-82 yılları arasına birikmiş bir başka kuşağın olduğunu sanıyorum. Bu doğum tarihlerini herhangi bir bilimsel incelemeden hareketle değil, tamamen kişisel gözlemlerimden hareketle verdiğimi söylememe gerek yok sanırım. İşte bu kuşak, ki benim de dahil olduğum kuşaktır bu, esasında şu anda Türkiye sosyalist hareketini hem yönetici düzeyde sorumluluklar üstlenerek hem de onun adına konuşup yazarak sırtlanmış olan kuşak.

Bu kuşak temel karakterini, 12 Eylül'den çıkış sancıları içerisinde kazandı. Bir yandan 12 Eylül cuntasının şiddetini ve zorbalığını birebir deneyimlememiş bir kuşak bu, ama öte yandan sosyalist harekette ağırlıklı bir 12 Eylül etkisinin görüldüğü yıllarda yetişti. Daha açık bir ifadeyle, bu kuşak sosyalist hareketin kitle bağlarının koptuğu, daha fazla içe dönük bir devrimcilik yaşantısının öne çıktığı, bir önceki dönemin kadro birikiminin büyük ölçüde ortadan kalktığı ve bu anlamda kuşaklar arası geçişin çok zayıfladığı, haliyle kadrolaşma gereksiniminin özel bir ivedilik kazandığı bir dönemde yetişti. Bu tablonun en önemli sonucu şu oldu: Sosyalist harekette o yıllarda kadrolaşan kuşak, sosyalist mücadelenin normalinin bu olduğuna ikna edildi büyük ölçüde. Yani, kitesiz, yaygın örgütlülüklerle sahip olmayan, ülke ölçeğinde etki yaratmak yerine kendi örgütsel çapı içerisinde derinleşen, işçi sınıfına daha çok

Sosyalist hareketimizin Marksist düşünceye önemli katkılar sunduğunu söylemeden geçemem. Benim özellikle önemsediklerim başta Behice Boran, Metin Çulhaoğlu ve bu isimlerle özdeşleşmiş siyasal çizginin bugüne değin süren üretkenliği olur doğal olarak. Behice Boran'ın Türkiye'de Marksizmi bir kuram olarak gerçekten özgün bir biçimde ele aldığını ve bunun genç kuşakların mutlaka ilgi göstermesi gereken bir zenginlik olduğunu düşünüyorum.

ideolojik temalar aracılığıyla seslenen, özetle bir tür “müfreze” tipi varoluşu sürdürmeye duyarlı (ya da ayarlı) bir siyasal tarzdan söz edebilirim. Bizim kuşağımızın bunu başarılı bir biçimde yerine getirdiğini de düşünüyorum açıkçası. Ama gerekçesi ne olursa olsun ve bu uğraşta ne kadar başarı sağlanırsa sağlansın bu çemberin kırılması gerekiyordu.

Bu kuşak, açıkçası, bu çemberi kırabilecek tek kuşaktı da. Çünkü, her şeyden önce, 12 Eylül ona öğretilmiş, aktarılmış bir deneyimdi, kendisinin bizzat yaşadığı bir deneyim değildi. Dolayısıyla kendi maddi varoluşuyla düşünsel koşullanması arasında bir çelişki vardı ve Marksizme göre son tahlilde maddi varoluşun kendini olurlaması gerekecekti. Nihayetinde bu çemberin kırılmasının, diğer bir deyişle bu kuşağın maddi varoluşunun kendini olurlamasının koşulları 2000'lerin ilk on yılının sonlarına geldiğimizde, kesin olarak ise 2013 Gezi Direnişi ile birlikte oluştu. Ve o tarihte birlikte sosyalist harekette kuşak konusu yeni bir boyuta sıçradı bence. Türkiye sosyalist hareketinde fiilen ya da tek tek örgütler ölçeğinde saptanıp saptanmamasından bağımsız olarak, 12 Eylül'den çıkış sancılarının biçimlendirdiği “müfreze” tipi varoluş biçimi kendi sonuna erişti. Şimdi sosyalist hareketin önündeki eşik, kitleselleşmiş, toplumsal çapta örgütlülüklerle zenginleşmiş, emekçilerin tarihsel olarak temsil edilmesi yerine onları güncel olarak özne haline getirmiş, kısacası siyaset alanında ülke ölçeğinde bir güce dönüşmüş mücadele kulvarının yaratılması olarak tanımlanabilir. Bizim kuşağımız, tam da bu yeni eşığı bir görev olarak ortaya koyabildiği için tarihsel görevini yerine getirmiş sayılmalı. Artık geriye güncel görevlerin yerine getirilmesi kalıyor, ki bu defa yalnız da değiliz. Sosyalist hareketin yeni bir kuşağının biçimlendiğine ve

Türkiye’de, hele hele bizim kuşağımızda Korkut Boratav, Cem Eroğul, Tülin Öngen, Taner Timur gibi hocalarımızı okumadan Marksist olmuş olan yoktur.

yakın vadede bu kuşağın hem görünürlüğünün hem de ağırlığının artacağına inanıyorum.

Çalışmanızın ismini destekler biçimde, “Bir ülkede Marksizmin yaşayacağı gelişim süreçleri de en sonunda siyasal mücadelelerin genel seyrine bağlıdır” diyor ve siyasetin bu bağlamdaki belirleyici yönünün altını çiziyorsunuz. Peki, bu ilişkide kültürü, sanatı, ekonomiyi, kadını, çevreyi vb. nereye koyuyorsunuz?

Aslında siyaseti bunları ikame eden ya da bunları siyaseti ikame edebilecek bir şey olarak görmüyorum. Siyaset, tüm bu alanların içine gömülü oldukları zemindir zaten. Yani bir yerde siyaset yapılırken, başka bir yerde kültür, sanat, çevre vb. etkinlikleri yürütülmüyor. Kültür, sanat, ekonomi, kadın ve çevre mücadeleleri, bunların hepsi içsel yapısı gereği siyaset belirlemliler. Dolayısıyla, “siyaset mi, kültür mü” gibi sorular doğruluk taşıyor.

Doğal olarak, bir yerde kültür ve sanat, başka bir yerde kadın ve çevre, diğer bir yerde hayvan hakları vb. için mücadele edilmesinde de bir gariplik görmüyorum. Sadece, bu alanlarda yürütülen tüm mücadelelerin ister istemez, örtük ya da açık biçimde siyasal mücadeleler olduğunu ileri sürüyorum. Nitekim, sözü geçen alanlarda yürütülen bir mücadele bir miktar mesafe kat ettiği anda kendisinin özünde siyasal bir zeminde yükseldiğini bizzat deneyimleyerek görüyor.

Dolayısıyla, ben siyaseti kültürden, sanattan, kadın ve çevre mücadelesinden ayrı bir alan ve uğraş olarak görmek yerine, tüm bu alanlardaki pratiği koşullayan, koşullaması gereken bir yatak gibi düşünüyorum ve aynı biçimde tüm bu alanların da siyasalın biçimini alması ge-

Bir yerde kültür ve sanat, başka bir yerde kadın ve çevre, diğer bir yerde hayvan hakları vb. için mücadele edilmesinde de bir gariplik görmüyorum. Sadece, bu alanlarda yürütülen tüm mücadelelerin ister istemez, örtük ya da açık biçimde siyasal mücadeleler olduğunu ileri sürüyorum.

rektiğine inanıyorum. Günümüzde hem dünyada hem de Türkiye’de sözünü ettiğimiz alan ve mücadele başlıklarının da yoğun biçimde siyasallaştığını söyleyebilirim. Kuşkusuz, bu siyasallaşma sadece bizlerin siyaset kavrayışındaki derinleşmeden kaynaklanmıyor; neoliberal paradigma da en basit çevre hakkı taleplerinin bile mevcut sermaye egemenliğiyle sert bir kavgaya verilmeden kazanılamayacağı bir evren kurdu. Hal böyleyken, o ya da bu mücadeleyi özel olarak siyasallaştıralım mı siyasallaştırmayalım mı gibi bir tartışmanın da gereksiz olduğunu sanıyorum zaten.

‘RADİKAL PASİFİZM’ VE ‘DUYARLILIK AKTİVİZMİ’

Çalışmanızda sık sık “sınıfsız bir mücadele siyaseti” ile “mücadelesiz bir sınıf siyaseti” paradoksu arasında karşılaştırma yapıyorsunuz. Bir ikilemi açıp Türkiye’de özelinde örneklenendir misiniz? Marksistler için neden bu karşılaştırma önemli?

Bu tanımlamalar aslında İsveçli Marksist Göran Therborn’a ait. Ben Türkiye’de yerleşik hale gelmiş bir sorunu tarif etmek için çok kullanışlı olduğunu düşündüm ve kitapta da sık sık değindim. Bu karşılaştırmayı sosyalist hareketimizde son 40 yılda yaygınlık kazanan iki eğilimi işaret etmek için yaptım.

İlk eğilim, benim “radikal pasifizm” dediğim bir yaklaşım. Bu yaklaşım, özünde siyasalın biçimlerine aşırı derecede kayıtsızlık anlamına geliyor. Örneğin, nasıl olsa her ikisi de burjuva nitelikli olduğuna göre faşizm ile parlamenter rejim arasında bir fark bulunmadığını savlamak. Ya da sosyalistlerin hedefi devrim olduğuna göre hiçbir demokratik hak ve özgürlük

Siyaseti kültürden, sanattan, kadın ve çevre mücadelesinden ayrı bir alan ve uğraş olarak görmek yerine, tüm bu alanlardaki pratiği koşullayan, koşullaması gereken bir yatak gibi düşünüyorum ve aynı biçimde tüm bu alanların da siyasalın biçimini alması gerektiğine inanıyorum.

için mücadele etmeye gerek olmadığını ileri sürmek. Söylemeye gerek yok ki, bu aşırı keskin görünen yaklaşım, savunucularının ortodoksini parlatarak onların şık görünmesini sağlamakla birlikte faşizm ve otoriterleşme tehlikesiyle karşı karşıya kalan emekçileri telafisi zor, büyük felakete doğru iter. Bu yaklaşımın söz dağarcığı ve akıl yürütme biçimi, eğer kuramı salt şematik olarak ele alırsanız, oldukça “ortodoks” ve “devrimci” görünür. Sınıf dersiniz, bu yaklaşımın tüm üslubu sınıf devrimciliği üzerine temellenir. Ama, söylemdeki tüm bu radikalizm, esasında bir pasifizmin cilalanmasından ibarettir. Bu, Therborn’un sözleriyle “mücadelesiz sınıf siyaseti” kutbunu oluşturuyor.

İkinci eğilim ise, yine benim “duyarlılık aktivizmi” dediğim bir yaklaşım. Bu yaklaşım da farklı toplumsal sorunlar hakkındaki duyarlılıkların salt kendi tekilliği içinde kalarak korunması ve egemen siyasal yapı yerine “duyarsız öznelerle” mücadeleye indirgenmesi anlamına geliyor. “Politik doğruculuk”tan büyük ölçüde beslenen bu yaklaşım, mağdurların mağduriyetlerini üst üste dizen ve bunlar arasında hiçbir öncelik, nedensellik veya hiyerarşi kurmayan, bunun kurulmasını ağır bir siyasal suç olarak damgalayan bir yaklaşım. Oysa, örneğin sömürü salt bir mağduriyet değildir; sömürü, içinde yaşadığımız ve günümüzde birçok mağduriyetin de kaynağı olan kapitalizmin olmazsa olmaz niteliğidir. Mesela, kuramsal bir olasılık olarak hayvan haklarının eksiksiz biçimde tanındığı ve korunduğu bir kapitalizm düşünülebilir; buna karşın kapitalizmde sömürünün ortadan kaldırılması olasılık dışıdır. Dolayısıyla, sınıf mücadelesi birçok duyarlılıktan biri olarak değerlendirilemez ve diğer duyarlılıklarla eş bir statüye oturtulamaz. Dahası, duyarlılıkların kendi tekilliğinin sınırları boyunca

İlk eğilim, benim “radikal pasifizm” dediğim bir yaklaşım. Bu yaklaşım, özünde siyasalın biçimlerine aşırı derecede kayıtsızlık anlamına geliyor. Örneğin, nasıl olsa her ikisi de burjuva nitelikli olduğuna göre faşizm ile parlamenter rejim arasında bir fark bulunmadığını savlamak. Ya da sosyalistlerin hedefi devrim olduğuna göre hiçbir demokratik hak ve özgürlük için mücadele etmeye gerek olmadığını ileri sürmek.

radikalleşmesi ve deyim yerindeyse dokunulmaz tımar sahalarına dönüşmesi, toplumsal hareketlerin en başat özelliklerinden biri olması gereken kolektif eylem ve dayanışma ilkesinin de altının oyulması anlamına gelir. Burada, haliyle, baş döndürecek çeşitlilikte bir mücadele kurgusu vardır var olmasına, ama tüm bunları siyasallaştıracak bir sınıf ekseninden veya merkezinden söz etmek imkansız olur. Therborn’un sözleriyle, “sınıfsız bir mücadele siyaseti” de bu biçimde kurulur.

Türkiye’de hem gereksinim duyulan hem de Marksizmin siyaset kavrayışıyla uyumlu olan mücadele tarzının bu iki yaklaşımdan da ayrı olması gerektiğini düşünüyorum. Kitap boyunca böylesi bir Marksist siyasetin yol haritasına dair öneriler sunmaya çalıştım, ancak bunların hepsi sonuçta birer öneridir sadece. Asıl önemli olan, bu ikilemi saptamak ve yeni bir yolu bu tür ikilemlerin dışında açmaya çalışmak.

‘COVID-19’U SINIF HASTALIĞINA DÖNÜŞTÜRDÜLER’

Salgınla birlikte işçilerin üzerindeki yük daha da arttı. Küresel ekonomik çöküşle birlikte, pandemi bir sınıf hastalığına da dönüştü. Pandemi, emek ve Marksist siyaset arasındaki ilişkiyi nasıl yorumluyorsunuz?

Öncelikle şunu saptayarak başlamamız gerekir sanırım: Pandemiyle, dünya genelinde de gözlenen, ama Türkiye için hem yıkıcı hem de saklanamaz ölçüde yaygın bir ekonomik kriz ortamında karşı karşıya geldik. Bu tablo karşısında Türkiye kapitalizminin önündeki seçenek gayet açıktı: Kriz koşullarının zorladığı sermaye, pandemi sürecinde daha fazla kayıp olasılığını kabul etmeyeceğine göre, virüsün yarattığı

İkinci eğilim ise, yine benim “duyarlılık aktivizmi” dediğim bir yaklaşım. Bu yaklaşım da farklı toplumsal sorunlar hakkındaki duyarlılıkların salt kendi tekilliği içinde kalarak korunması ve egemen siyasal yapı yerine “duyarsız öznelerle” mücadeleye indirgenmesi anlamına geliyor. “Politik doğruculuk”tan büyük ölçüde beslenen bu yaklaşım, mağdurların mağduriyetlerini üst üste dizen ve bunlar arasında hiçbir öncelik, nedensellik veya hiyerarşi kurmayan, bunun kurulmasını ağır bir siyasal suç olarak damgalayan bir yaklaşım.

tahribatın da pandeminin ülke ekonomisi ve toplumsal yapısına vereceği zararın da işçi ve emekçilere ödetilmesi gerektiğini tartışmasız biçimde ortaya koydu. Virüs, sınıf ayırmıyordu; ama sermaye ayırdı ve işçileri virüsün önüne yem olarak atarak COVID-19’u tek bir hamleyle bir sınıf hastalığına dönüştürdü.

İktidarın bunu önlemesi ya da dengelemesi zaten söz konusu bile olamazdı. Aksine, tüm bekasını sermayenin koşulsuz egemenliğini sağlamaya bağlamış, hatta zaman zaman sermaye çevrelerinde rahatsızlık yaratan tercihlerini bile bu sınıfa sunduğu yağma ve talan olanaklarını göstererek gidermiş bir iktidardan söz ediyoruz. Böyle olduğu için, zaten süregiden işsizliğe, hayat pahalılığına bir de yeni bir işsizlik dalgasının eklenmesi, kısa çalışma ödeneği biçiminde kölelik ücretlerinin norm haline getirilmesi, esnek çalışmanın tüm bireysel yaşamı emecek ölçüde yaygınlaştırılması, özel izinle açılan fabrikalarda “lebalep” çalışma zorunluluğunun dayatılması, hatta Nazi Almanya’sına özenerek “çalışma kamplarının” önerilmesi gibi uygulamalar kaçınılmaz oldu.

Bu vahşi saldırı karşısında yapılabilecekler, yürütülecek mücadelenin gündemleri ve acil talepler konusuna girmeyeceğim. Emek örgütleri, sosyalist partiler, uzmanlar bu konularda hayli üretimde bulundular. Ama Türkiye’de giderek belirginleşen bir mücadele tarzının pandemi süreciyle birlikte tartışma götürmez bir gerçeklik kazandığını düşünüyorum. Geçim ve rejim kavgasının birliğidir bu gerçeklik de. Türkiye emek sorunlarıyla özgürlük sorunlarının bağımsız biçimde düşünülebileceği, bunlara dair mücadelelerin farklı kanallardan yürütülebileceği eşiği çoktan geride bıraktı. Pandemi sürecinde bunun altının da kalınca çizilmiş olduğunu sanıyorum.

Türkiye, uzunca bir süredir söylenegeldiği gibi, dünya çapındaki hakim kapitalist paradigma olan neoliberal modelin en dizginsiz örneklerinden birini yaşıyor. Bu modelin temelinde, sermaye sınıfınının kar ve birikim gagesinin önündeki her türlü toplumsal, siyasal, hukuksal, hatta kültürel engelin yıkılması yatıyor.

Boğaziçi eylemlerini sınıf eksenli düşündüğünüzde nasıl yorumluyorsunuz? Sizce bu sürecin sonu nereye uzanacak?

Boğaziçi eylemlerini sınıf eksenli düşünmek deyince protesto konusu olan atamanın ya da öğrencilerin taleplerinin “emek” sorunları arasında yer alıp almadığına bakılıyor genelde. Oysa bir sorunu sınıf eksenli düşünmek demek, o sorunun içinde ortaya çıktığı koşulların sınıfsallığını saptamak demek öncelikle. Bu anlamda, Boğaziçi eylemlerine sınıfsal karakterini veren okul içindeki direniş değil, sermaye egemenliğinin Türkiye’de hakim olan biçimi ve mantığı olabilir.

Türkiye, uzunca bir süredir söylenegeldiği gibi, dünya çapındaki hakim kapitalist paradigma olan neoliberal modelin en dizginsiz örneklerinden birini yaşıyor. Bu modelin temelinde, sermaye sınıfınının kar ve birikim gagesinin önündeki her türlü toplumsal, siyasal, hukuksal, hatta kültürel engelin yıkılması yatıyor. Başka bir alandan örnek vermek gerekirse, örneğin sadece özelleştirmelerin yapılması yetmiyor; aynı zamanda bu özelleştirmelerin uzun yasama süreçlerine takılmamasını, emekçiler tarafından yargıya taşınarak hukuki mücadelelerle durdurulamamasını, toplum içinde kamuculuğa dair değer ve beklentilerin de ortadan kaldırılmış olmasını gerektiriyor. Adı ve türü ister başkanlık olsun ister başka bir şey, yürütmenin yasama ve yargı karşısında neredeyse bağımsızlaşması ve aşırı derecede hızlanması sözünü ettiğimiz neoliberal paradigmanın amentüsü niteliğinde. Türkiye’nin 12 Eylül’den sonraki kırık yılda, ama özellikle de AKP iktidarları döneminde içine girdiği süreç genel anlamda bu.

Boğaziçi direnişi, her direniş gibi, dalgalı bir seyir izliyor. Bu dalgalanmanın içinde sabit bir direniş eğiliminin canlı olduğu açık. Dolayısıyla, kişisel olarak, Boğaziçi direnişinin son yıllarda gözlenen en etkili öğrenci dinamizmi olmanın ötesinde, üniversitelerde ve gençlik içinde kararlılığın yükselmesine neden olduğunu sanıyorum.

Sermaye egemenliğinin mantığı ve beklentisi bu olduğu müddetçe, iktidarın tek elde toplanması kaçınılmazdır; bu tek elin islamcı bir diktatörlüğü mü yoksa merkez sağ bir otoriterliği mi ya da piyasacı bir sosyal demokrasiyi mi temsil ettiği biraz da ülkelerin kendi özgül sosyo-politik süreçlerinin tayin edeceği bir konu oluyor. İşte, şimdi Boğaziçi direnişi örneğinde tanık olduğumuz siyasal saldırının böyle bir temeli, içinde vücut bulduğu böyle bir çerçevesi var ve bunun görülmesi konunun sınıf ekseninde ele alınması anlamına geliyor. Başka bir deyişle, hangi demokratik hak ve özgürlük için yola çıkılmış olursa olsun, mevcut iktidar politikalarına karşı mücadele eden her dinamik ister istemez sermaye egemenliğinin tüm bunları mümkün kılan mantığıyla karşı karşıya gelmek durumunda. Bu, çözümlemenin evrenini çizen bir ufuk çizgisidir ve bunun saptanması, elbette, Boğaziçili öğrencilerin ellerine “emek” sorunlarını ifade eden pankartlar alıp yürümesini önermek anlamına gelmez.

Boğaziçi direnişi, her direniş gibi, dalgalı bir seyir izliyor. Bu dalgalanmanın içinde sabit bir direniş eğiliminin canlı olduğu açık. Dolayısıyla, kişisel olarak, Boğaziçi direnişinin son yıllarda gözlenen en etkili öğrenci dinamizmi olmanın ötesinde, üniversitelerde ve gençlik içinde kararlılığın yükselmesine neden olduğunu sanıyorum. Sürecin nereye uzanacağını tahmin etmem, hele de öğrenci olmayan biri olarak tahminde bulunmam pek doğru olmaz; ama sonuç ne olursa olsun Boğaziçi direnişinin bir kazanım olarak toplumsal muhalefetin hanesine ekleneceğini sanıyorum.

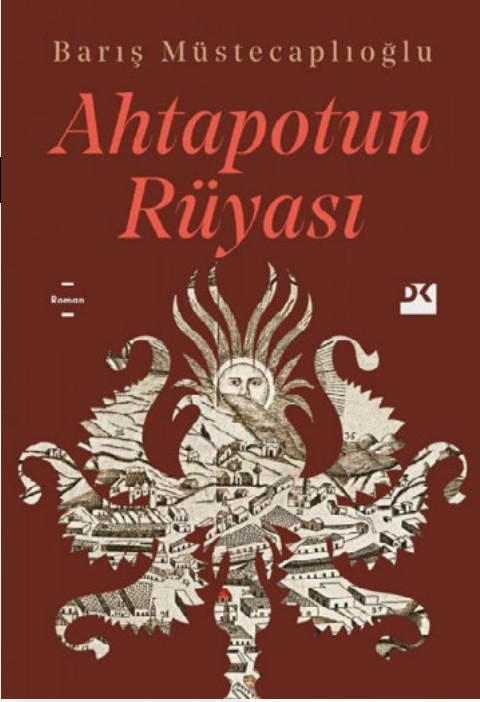

Kitabın önsözünde de belirttiğim gibi, bu kitapta Marx ve Marksizm hakkında yapmaya çalıştığım şeyi, bir de Lenin ve Leninizm hakkında yapmayı düşünüyorum. Bunu da 2022 yılında tamamlamış olmayı umuyorum.

‘LENİNİZM ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA HAZIRLIYORUM’

Hazırladığınız yeni bir çalışma var mı? Günleriniz nasıl geçiyor?

Ben geçimini de metin yazarlığı yaparak kazanan biri olduğum için günümün büyük bir kısmı çalışarak geçiyor. Ayrıca Türkiye İşçi Partisi’nde üstlendiğim görevleri yerine getirmeye de uğraşıyorum. Siyasal ve kuramsal başlıklarda yazı ve makaleler yazmak, çeşitli seminer ve panellere, eğitim ve sohbet atölyelerine katılmak ise artık neredeyse süreklileşmiş bir faaliyete dönüşmüş durumda. Biraz kalabalık görünen bu günlük yaşam içinde yeni bir çalışmayı da tasarlıyorum tabi. Kitabın önsözünde de belirttiğim gibi, bu kitapta Marx ve Marksizm hakkında yapmaya çalıştığım şeyi, bir de Lenin ve Leninizm hakkında yapmayı düşünüyorum. Bunu da 2022 yılında tamamlamış olmayı umuyorum.

Ahtapotun Rüyası

Yazar: Barış Müstecaplıoğlu
Yayınevi: Doğan Kitap
Sayfa Sayısı: 224

AY IŞIĞI

Ay Işığı

Yazar: Akın Aksu
Yayınevi: Doğan Kitap
Sayfa Sayısı: 136

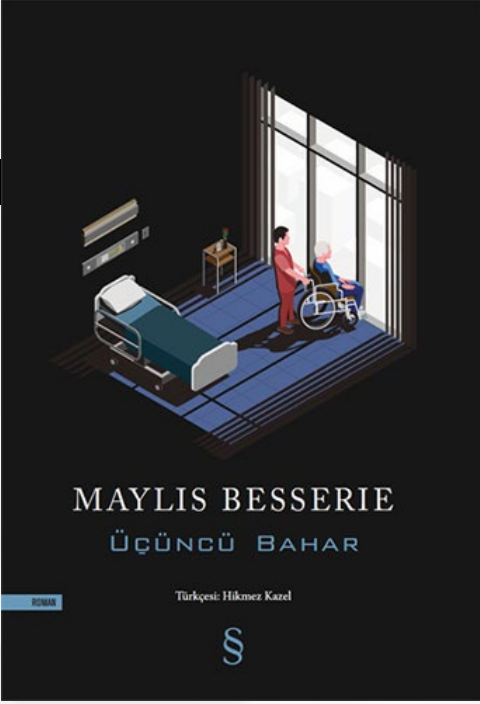
TESS GERRITSEN

PROJE: ÖLÜMCÜL VIRÜS

Proje Ölümcül Virüs

Yazar: Tess Gerritsen
Çevirmen: E. Özlem Gültekin
Yayınevi: Doğan Kitap
Sayfa Sayısı: 264

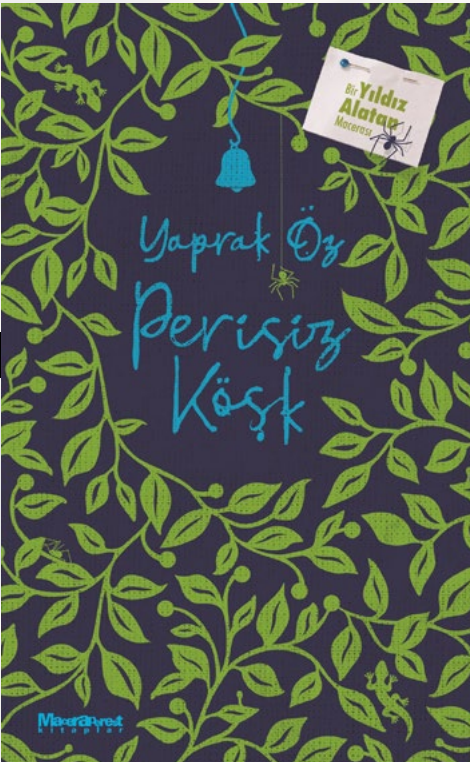

Üçüncü Bahar

Yazar: **Maylis Besserie**
Çevirmen: **Hikmet Kazel**
Yayınevi: **Everest Yayınları**
Sayfa Sayısı: **164**

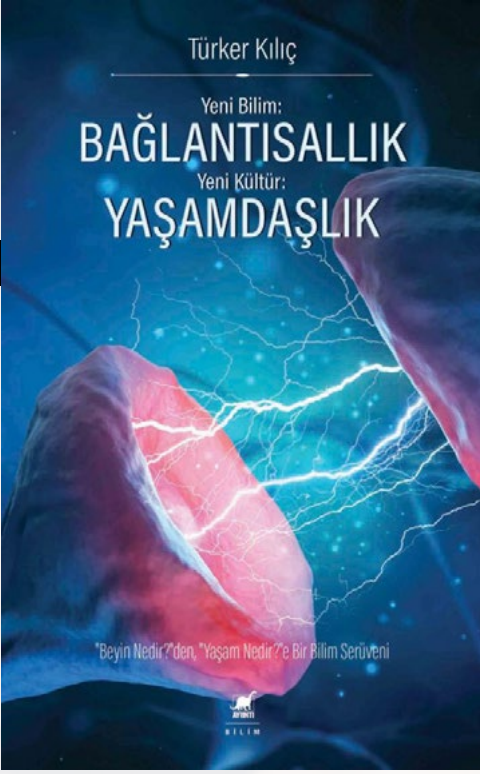
Denize Doğru

Yazar: **Nazlı Kırıcı**
Yayınevi: **Everest Yayınları**
Sayfa Sayısı: **120**

Perisiz Köşk

Yazar: **Yaprak Öz**
Yayınevi: **Oğlak Yayınları**
Sayfa Sayısı: **248**

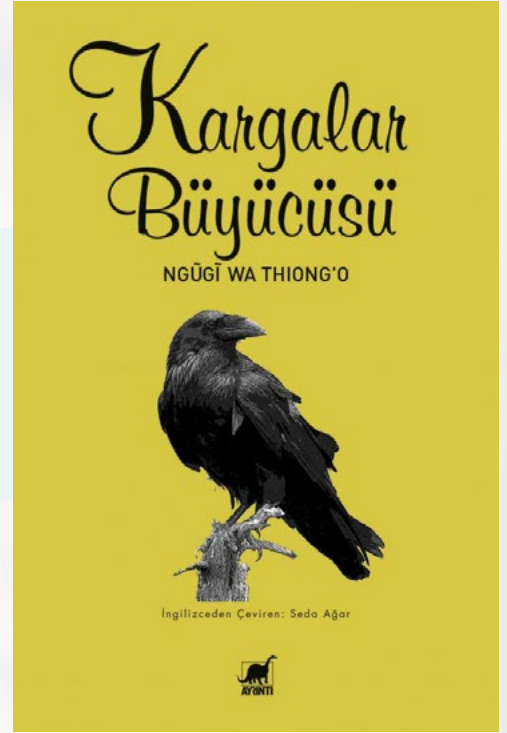

**Yeni Bilim: Bağlantısallık
Yeni Kültür: Yaşamdaşlık**

Yazar: Türker Kılıç
Yayınevi: Ayrıntı Yayınları
Sayfa Sayısı: 192

Kargalar Büyücüsü

Yazar: Ngügi wa Thiong'o
Çevirmen: Seda Açar
Yayınevi: Ayrıntı Yayınları
Sayfa Sayısı: 800

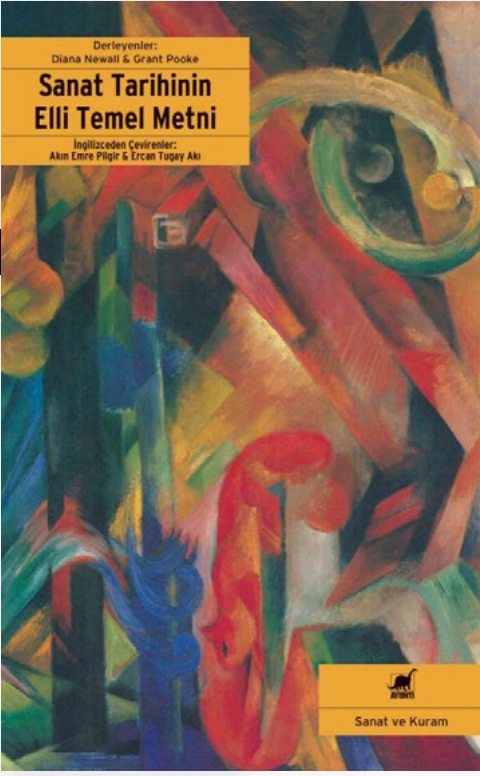
Sosyoloji Ne İşe Yarar?

Zygmunt Bauman

Sosyoloji Ne İşe Yarar?

Yazar: Zygmunt Bauman
Çevirmen: Akin Emre Pilgir
Yayınevi: Ayrıntı Yayınları
Sayfa Sayısı: 160

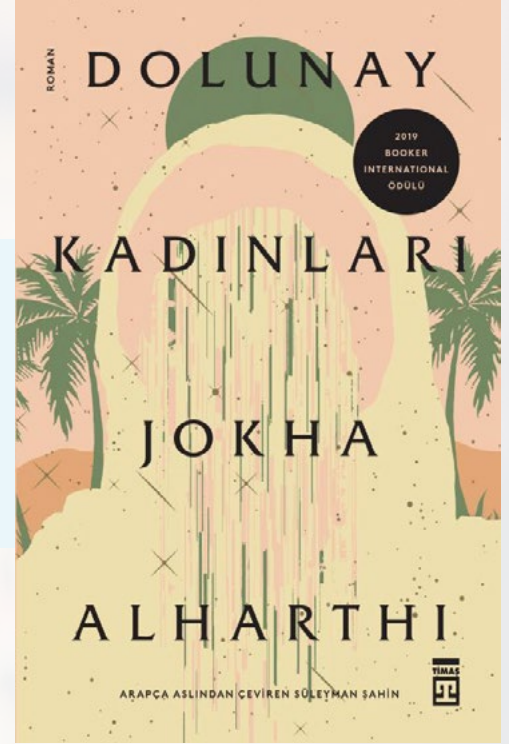

Sanat Tarihinin Elli Temel Metni

Yazar: Diana Newall, Grant Pooke
Çevirmen: Akın Emre Pilgir & Ercan Tugay Akı
Yayınevi: Ayrıntı Yayınları
Sayfa Sayısı: 384

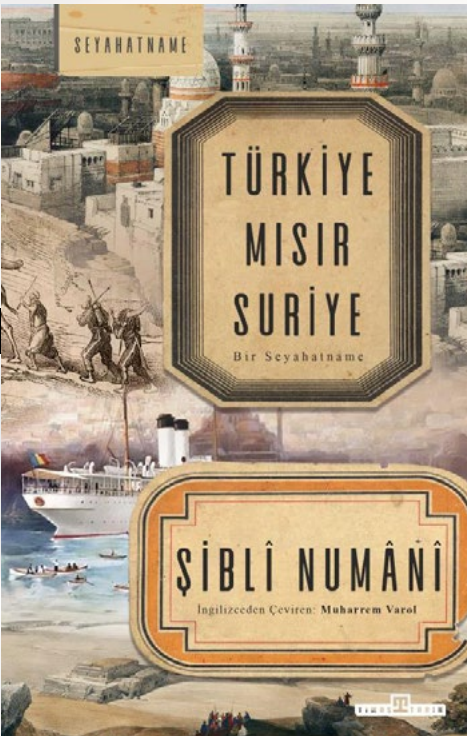
Dolunay Kadınları

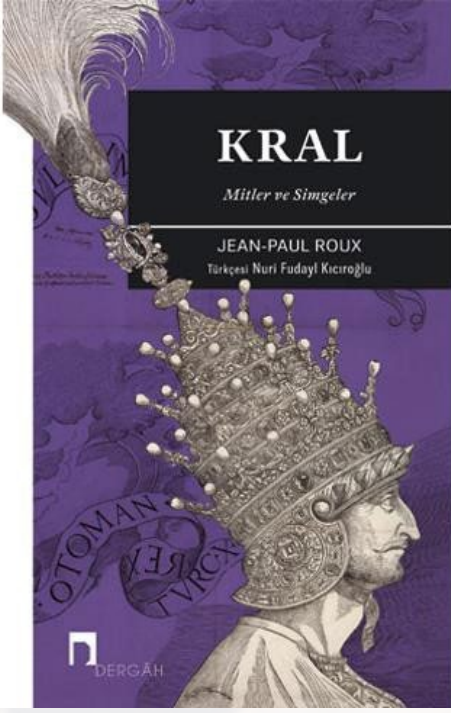
Yazar: Jokha Alharthi
Çevirmen: Süleyman Şahin
Yayınevi: Timaş Yayınları
Sayfa Sayısı: 224

Türkiye Mısır Suriye

Yazar: Şiblî Numânî
Çevirmen: Muharrem Varol
Yayınevi: Timaş Yayınları
Sayfa Sayısı: 440

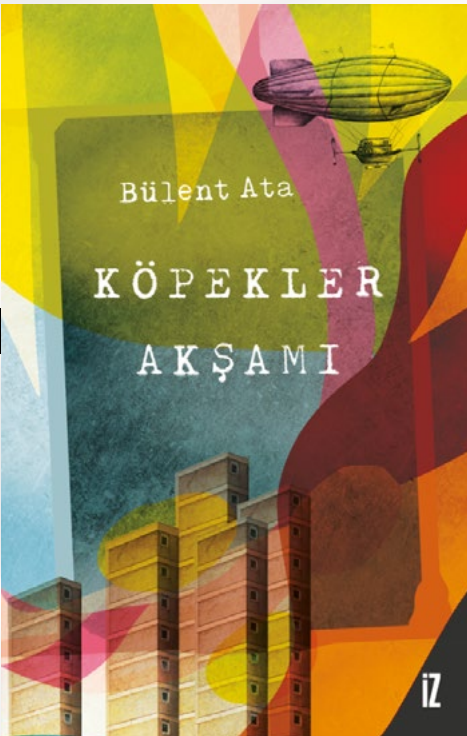
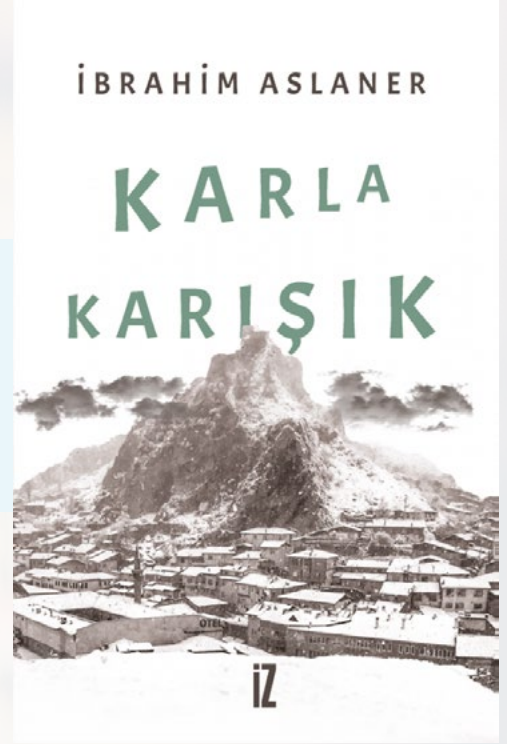

Kral: Mitler ve Simgeler

Yazar: Jean-Poul Roux
Çevirmen: Nuri Fudayl Kıcıroğlu
Yayınevi: Dergah Yayınları
Sayfa Sayısı: 438

Karla Karışık

Yazar: İbrahim Aslaner
Yayınevi: İz Yayınları
Sayfa Sayısı: 238

Köpekler Akşamı

Yazar: Bülent Ata
Yayınevi: İz Yayınları
Sayfa Sayısı: 126

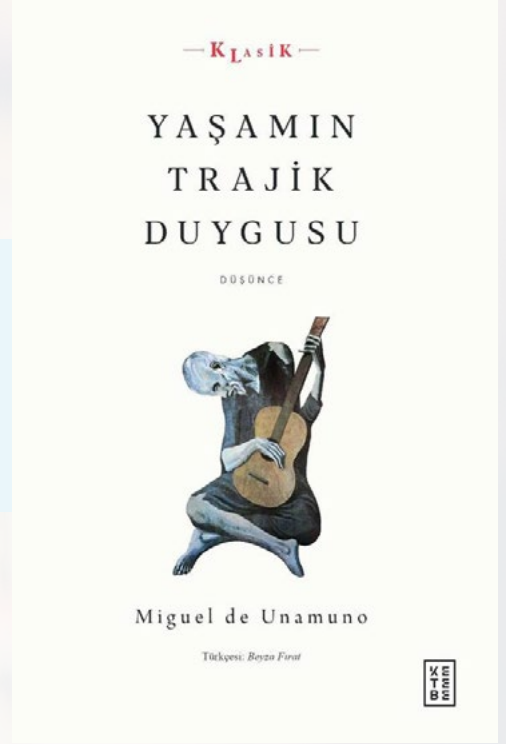

Tutulma Eğrisi

Yazar: Esra Erman
Yayınevi: İz Yayınları
Sayfa Sayısı: 223

Yaşamın Trajik Duygusu

Yazar: Miguel De Unamuno
Çevirmen: Beyza Fırat
Yayınevi: Ketebe Yayınları
Sayfa Sayısı: 332

—KLASİK—
YAŞAMIN
TRAJİK
DUYGUSU

DUŞUNCE

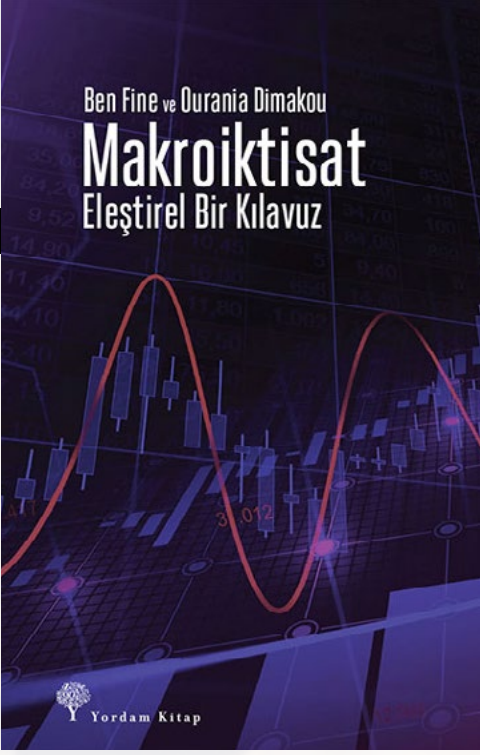
Miguel de Unamuno

Türkçesi: Beyza Fırat

Hazar Sözlüğü

Yazar: Milorad Pavić
Çevirmen: Kadir Daniş
Yayınevi: Ketebe Yayınları
Sayfa Sayısı: 316

MAKROİKTİSAT

Yazar: Ben FINE - Ourania DIMAKOU
Çevirmen: Benan Eres, Cansu Başak,
Ekin Değirmenci, Elif Kar
Yayınevi: Yordam Kitap
Sayfa Sayısı: 240

PSİKOLOJİDEKİ KRİZİN TARİHSEL ANLAMI

Yazar: Lev VİGOTSKI
Çevirmen: Şükrü Alpagut
Yayınevi: Yordam Kitap
Sayfa Sayısı: 256

1918 ALMAN DEVRİMİNDE SPARTAKİSTLER

Yazar: Gilbert BADIA
Çevirmen: Halil Hacıoğlu
Yayınevi: Yordam Kitap
Sayfa Sayısı: 256